

Ilmub kord nädalas.

TOIMETUS JA TALITUS:	TELLIMISE HIND:	KUULUTUSTE HIND:
Tallinn, Pagari tän. N ^o 1, tuba 50. (Sõjaministeeriumi majas).	„Sõdur“ nädala väljaanne	
Avatud kella 8—15.	Aastas . . . . . Mk. 500	1/1 lehekülge . . . . . Mk 3600
Telefon 1-63 (Sõjaväe keskjaamast).	Poolesaastas . . . . . „ 250	1/2 „ . . . . . „ 1800
	Veerandaastas . . . . . „ 125	1/4 „ . . . . . „ 900
	„Sõdur“ ja „Sõjateadlane“	1/8 „ . . . . . „ 450
	Aastas . . . . . Mk. 600	1/16 „ . . . . . „ 250
	Poolesaastas . . . . . „ 300	
	Veerandaastas . . . . . „ 150	

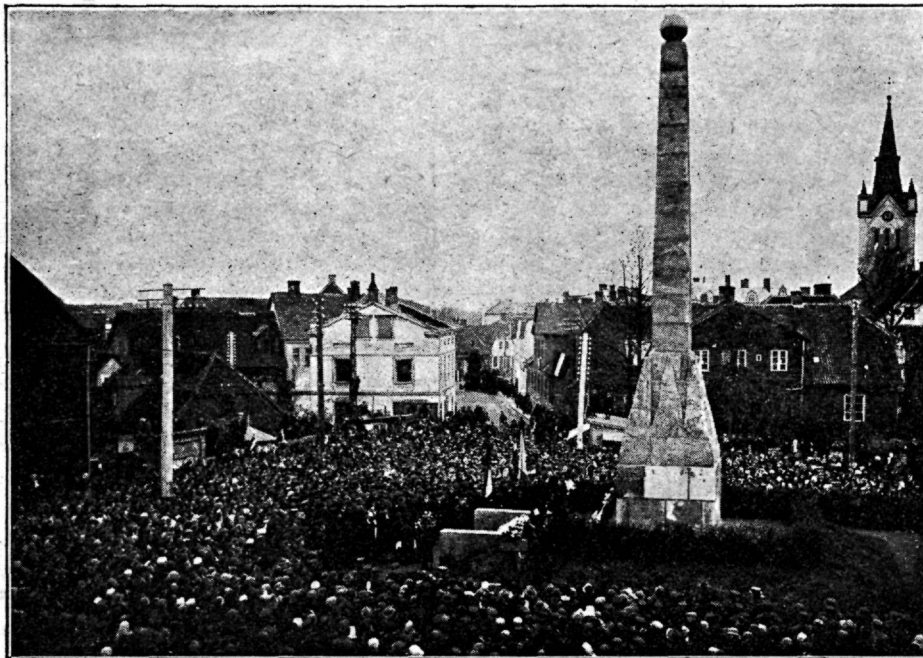
N° 3.

Laupäeval, 24. jaanuaril 1925.

VII aastakäik.

S I S U: Kustas: Kus. viga näed... — —p—: Vabaduse Rist on Vabadussõjast osovõtjatele omavaheliseks kangelastegude liigitus märgiks. — —e.: Kaitseväe allohvitseride teenistuskäigu seadluse eelnõu. — M.: Kommunistlikkude mässude ettevalmistuste uurimine. — J. A—n.: Nõukogude Vene sõjalaevastik. — J. Sepp: IX rahvusvaheline lennuasjanduse näitus. — Vabadusristi kavalerid: Vabatahtlik-kooliõpilane Oskor Mänd ja kapral Arnold Niggol †. — Kaitseväe elu: Allohvitseride õpepataljoni kasvandikkude lõpupidu 19. ja 20. dets. 1924 a. Tallinna garnisoni „Sõdurite Kodu“ ruumides. — Sõja- ja meriväelised teated välisriikidest. — Ajakirjanduse ülevaade: Mis „Polska Zbrojna 4. dets. 1924. kirjutab.— Raamat-teated. — Kohus. — Sport, loengud ja piduõhtud. — Kroonika. — Ametlikud teated. — Malenurk.

Eesti ja Läti ühise vabaduse võitluse mälestussammas Võnnus.

Avati suure rahvahulga ning Eesti valitsuse ja sõjaväe esitajate juuresolekul Läti valitsuse poolt 16. novembril l. a.

Kus viga näed...

Riigivalitsemise suhtes on vabariigi kodaniku seisukord hoopis teine, kui tsaaririigi truul alamal.

Tsaar valitses riiki „Jumala armust“, s. o. põhiseadus tunnistas tsaari võimu Jumalast seatuks ja temale antuks. Tsaar oli Jumala asemik maa peal, Jumala tahtmise teostaja ning vastutas oma tegude eest ainult Jumala ees, ei kelli teise ees. Kõik vastutus riigi ja rahva hea käekäigu eest langes tsaari peale. Ministrid ja kõrgemad ametnikud määras ametisse tsaar isiklikult ja nad tegutsesid tsaari nimel. Teised ametnikud määrati ametisse tsaari nimel. Kõik nad olid tsaari asemikud ja käskude täitjad, nagu tsaar ise oli Jumala asemik ja tahtmise täitja.

Nii tegutses riikline võim ülevalt alla suunduva võimu nimel. Seadused anti ja pandi maksma tsaari nimel.

Riigikodanikul ei olnud õigust arvutada valitsuse tegevust, eriti seadusi ja määrusi, mis avaldamisel kandsid tsaari nime.

Sellest järgnes juriidiliselt ja psükoloogiliselt kodaniku vastutusetus riigi ja rahva üldise käekäigu eest. Ühtlasi lõi see soodsa pinna nurisemisele ja kalduvusele kõik väärnähtused ajada valitsuse süüks. Nurisemine sai moeasjaks, nii ütelda „heaks tooniks“.

Kes enam nurises, see pidi olema nagu targem, arenenum ja ausam, sest rumal viga ei näe, autu ei hooli muust, kui omakasust.

Viimaks nurisid kõik — kuni ministriteni, isegi suurvürstideni.

Psükoloogiliselt oli see nurin üsna loomulik, sest ainukeseks peremeheks oli tsaar — teised kõik olid vaid tema „truualamad“ ja „alandlikumad teenrid“. Aga kunas ehk kus ei nurise see, kelle „jalad on teise laua all?“

Demokraatlikus vabariigis on kodaniku ja valitsuse võimu vahetõde juriidiliselt otse vastupidine.

Põhiseadus tunnistas ainsamaks võimallikaks rahva. Riigikogu annab seadusi ja tegutseb rahva nimel ja volitusel, valitsus tegutseb riigikogu valikul ja volitusel rahva nimel ja kõik ametnikud kuni kõige vähemateni — alludes valitsusele, tegutsevad rahva nimel.

Ainuke peremees on rahvas ning riigikogu, valitsus ja kõik ametkonnad on tema teenistuses ja vastutavad tema ees.

Nii siis suundub Eesti riikline võim vastupidises suunas tsaristliku võimu ideele.

On loomulik, kui tekib keelele küsimus, kas on kohane demokraatliku vabariigi kodanikule sarnane nurisemine üldse, nagu see oli Venes moeks.

Ei ole tarvis pikka järelemõtlemist, et vastata „ei“.

Kui peremees nuriseb, siis olgu nurin asjalik ja käskiv ning korraldav. Peremees peab teadma, missugused vead on parandatavad, missugused puudused ei olene inimeste, vähemalt ametivõimude tahtmisest, ning missuguste parandamine nõuab pikemat aega ja raskemat tööd. Peremehe õigused panevad peale ka peremehe mured.

Aga kui peremees nuriseb ka samuti, üldse, põhjendamatu ehk pealiskaudselt, siis annab ta enesest halva otsuse, et ta on nõrk ja saamatu peremees.

Peremees olgu ettevaatlik kõigepealt nurisemisega, sest kahjukandja on tema ise.

Kahjuks on meil sarnast mitteperemehelelikku nurinat palju. Tolle oleme kaasa toonud Venest.

Üle öö kadus tsaarivalitsus ühes tema „Jumala armust“ võimuga. Muinasjutulise kiirusega sai valmis ka Eesti demokraatline vabariik. Kuid sama kiirusega ei sünni endistest harjumustest ja kommetest loobumine. Hoopis raskem ülesanne on rahva kasvatamine uute aadete kohaseteks kodanikkudeks. Kodanikud on alles kanapimedad: oma õigusi veel ei oska nad kasutada. Sellepärast on ka liigseid väärnähtusi ning nurisemist. See on arusaadav, on vabandatav, aga siiski soovimatu, kahjulik pahe.

Nurin on kui perutama läinud hobune: mida enam ta perutab ja lõhub, seda närvilisemaks ta läheb ja veel rohkem lõhkuma hakkab, kuni peaga vastu puud jookseb ehk muu õnnetus juhtub.

Ikka leidub inimesi, kes seltskondlisi paheid püüavad ära kasutada oma isiklikes huvides — nii nagu keegi oskab. Mis kõigest välja tuleb, see ei ole nende asi, sest neid huvitab eestkätt isikline tulu. Mõned kasutavad üldist nurinat piiritaguste huvides ja teenivad nendelt. Nii õhutavad need mehed üldist nurinat veel enam ja enam, et omakasu suurem ja kindlam oleks.

Lõpuks on vabariigi kodanik, too põhiseaduslik peremees, nagu peata kana: ta näeb ümberringi ainult kelmade lõuste, korjab välisvaluutat pudelisse, ostab ette valmis 10 pätsi leiba, suhkurt, soola ja lambiõli, ning teeb muid narrusi. Mõni näppab isegi kättesaldatud kassa, arvates, et egas toda vabariiki pikalt ikka enam ei ole ja kes pärast noid vabariigi asju veel nuuskima hakkab. Om lännu, om lännu.

Aga vabariik võrsus ja saab ikka kangemaks vaimus, justkui Ristija Johannes. Kuulujutte ja igasugust kõmu uskuja kodanik on hädas oma kuivama ja hallitama kippuva leivaga, nagu muugagi.

Nii räägivad asjaolud vastu kõigile kõmulistele kuuldustele.

Ma usun, et loomulik on küsida: kuulge, paikesed, kui Eestis kõik aiva molud on, kelle õlgadel see riik siis püsib, nagu kalju kesk vihaselt tormavaid laineid?

Seep' see ongi.

Tarvis on ringi vaadata ja põhjalikult arutada iga küsimust enne, kui mõnda kõmu uskuda. Miks räägitakse kurja (ja saadakse ärevaks seal juures) ikka inimestest, keda isiklikult ei tunta, kelle tegevust veel vähem tuntakse? Mõtelge selle peale, et need inimesed, kellest niipalju kurja räägitakse, justament nii, nagu teiegi, oma vahel räägivad korruptsioonist ja väärnähtustest ja saavad väga ägedaks ning on täis hirmu vabariigi saatuse pärast!

Säärase asjata nurisemise ja näägutamise asemel vaadaku igamees ringi oma enese lähemas ümbruses ja kus ta märkab väärnähtusi, seal püüdke neid kõrvaldada. Otsigu selleks

abinõusi, sest tema on ju peremees ja seadus annab temale kätte hulga abinõusi väärnähtuste kõrvaldamiseks. Praegu seda kunsti veel ei osata, kuid õpitagu. Vabariigil on miljon kakssadatuhat paari silmi ja kõrvu. Need näevad kõik ja kuulevad kõik. Vaevalt võib sündida midagi salaja nende kõrvade ja silmade eest. Kui siiski sünnib väärnähtusi, siis on küll õigem tunnistada selles süüdi mitte ainult mõnda ametnikku, kellesse asi puutub, vaid ka kõiki kodanikke, kes asja teadsid, kuid ükskõikseks jäid.

Ainult siis saabub meil tõsine demokraatism, kui kodanikud selleni arenevad. Kuni seda ei ole, on tahes ehk tahtmata bürokraatism, see on — ametnikkude valitsus, hoolimata rahva paremate poegade püüdest. Asjata on siin nuriseda ametnikkude või valitsuse peale, sest süüdi selles on kõigepealt iga üksiku kodaniku puudulik arenemine. Nurisegu igaiüks kõige esiteks enese peale.

Kustas.

Vabadusrist on Vadadussõjast osavõtjatele omavaהלiseks kangelastegude liigitusmärgiks!

Mis sunnib inimest lahingus surma minema? Mis sunnib võitlejat kuulide all teistest ette jooksuma, sel ajal, kui paljud teised kaasvõitlejad ettevaatlikult ning aeglaselt liiguvad, ja igast maastiku mättast, kui viimsest elupeastjast käte ja hammastega kinni hoiavad, nii et sagedasti tuleb neid ka surveabinõudega edasi sundida? — sest eluinstinkt tõstab võimsalt pead!... Mis sunnib kangelast-juhti otsustavalt silmapilkel lahingus hädaohtlikumatele kohtadele? Kõik on ju ühesugused isamaa kaitsjad, kõigil on ühesugune kohustus isamaa ees. Kõigil on võimalus täita oma kohust ühte viisi.

See on vaimustus aate eest, kangelase tahtmine kaasvõitlejate silmis kangelane olla.

Sõjaaegses väeosas, kus üksteise tegevust, julgust ja oskust üldiselt tuntakse, on igapäevaseks nähtuseks, et mõningaid isikuid austatakse rohkem, kui teisi, et neile näidatakse vabatahtlikult üles suurt lugupidamist, kuigi selleks mingit välist survet ei ole.

Seda antakse temale, kui autasu tema tegevuse, vahvuse, julguse ja kangelaslikkuse eest.

Kui sarnaseid isikuid harilikkeks rea-võitlejajaks peetakse, seda enam aga argtuses, hingelises nõrkuses kahtlustatakse, siis sünnitab see sarnastele kangelastele suur hingelist piina. Nad on selle ümberlukkamiseks sagedasti val-

mis ka surma minema, et ainult kaasvõitlejatele oma surmapõlgtust näidata.

Need on tõsiasjad. See on kangelase hingeelu.

Sõjaaegses väeosas ei ole tarvis mingit erilist märki niisuguste kangelaste eraldamiseks teistest võitlejatest: neid teab kogu väeosa.

Kuid asi muutub aga põhjalikult, kui kangelane astub oma väeosa piiridest välja-poolle. Seal ei tea tema tegevusest keegi.

Selleks antakse neile eraldusmärgid — meil Vabaduse Rist. Vabaduse Risti järele otsustab võitleja tegevuse üle ka seltskond.

Kui Vabaduse Ristiga eraldatakse omavahel ja seltskonna ees kangelasi teistest kaasvõitlejatest, siis peab tehtama seda äärmise õigluse ja ettevaatlikkusega.

Niisuguseid kangelasi parem eraldada juba vähem, kui liiga suurel arvul ja ettevaatamata.

Suurt hingelist piina tunneb kangelane, kui näeb, et kaasteenijate ümbruskonna poolt avaldakse suuremat lugupidamist ja aukartust kaasvõitlejatele, kelle sõjalised teened, kangelaslikkus mitte suuremad, kui tema, vaid sagedasti ka tuntavalt vähemad.

Nii on kangelase hingeelu.

Sellest seisukohast on täiesti arusaadavad need kibestatud ja haavatud enesetunde avaldused, mis Vabadussõja lõpul pärast Vabadusristide annetamist sõjaväelaste hulgas isik-

listel kokkupuutumistel on sagedasti tahtmatultki ilmsiks tulnud, ja mis on täitnud ka aeg-ajalt meie ajakirjanduse veergusid.

Paljud kangelased, kes Vabadussõjas on üles näidanud erakorralist kangelaslikkust, sagedasti ka palju silmapaistvamalt, kui need, keda Vabadussõja lõpul Vabaduse Ristiga teistest eraldati, on jäänud sel ajal väeosa ülematest mitteolenevatel põhjustel Vabaduse Ristile ettepanemata.

See on olnud viimastele suureks hingeliseks piinaks.

Selle olukorra parandamist on oodatud piki silmi. Lõpuks tehti ometi läinud aasta lõpul Sõjaministri poolt korraldus neid Vabadussõja kangelasi, kes mitmesugustel sõjaoludest olenevatel põhjustel on jäänud omalajal Vabaduse Ristile ette panemata, kuid kes ilmtingimata, oma kaasvõitlejate-Vabadusristi kavaleride kõrval, selle väärilised, Vabadusristile täiendavalt ette panna.

Need täiendavad Vabadusristide ettepanekud on sõjaaegsete väeosade ülemate ja isikute poolt, kellel ettepaneku õigus, juba tehtud ja Vabadusristi nõukogule ära antud.

Ettepanekuid on tehtud II. liigile — vahvuse eest — umbes 610; I. liigile — sõjaliste teenete eest — 220; kokku umbes 830 ettepanekut.

See arv näitab, et ettepanekuid ei ole vähe. Kuid võrreldes selle kibedustundest täidetud õhkkonnaga, mis oli tekkinud meie kaitseväes paljude Vabadussõja kangelaste mitteväärilise hindamisega, ei ole ka just mitte liig suur.

Viimane asjaolu näitab, et väeosa ülemad ja need, kellel õigus oli ettepanekuid teha, on võtnud asja äärmiselt tõsiselt ja esitanud Vabadusristidele ainult kangelasi, kes seda tõesti väärt.

Kõik ülemalnimetatud täidab paljude Vabadussõjast osavõtjate meeli rahuldustundega, et viimaks ometi tunnistatakse neid omavahelises läbikäimises ja seltskonna ees samasteks, nagu nende kaasvõitlejad Vabadusristi kavalerid, kes neist aga sagedasti tegelikult mitte suuremate teenetega ei ole.

Kuid üksikud katkendlised teated, mis on saadud täiendavate Vabadusristide ettepanekute läbivaatamiseks määratud nõukogust, lasevad oletada aga kõige halvemat.

Nõukogude liikmed on seatud olukorda, kus neil tuleb vastutusrikast kohtuniku osa etendada äärmiselt raskeis tingimustes: 1) andmed kangelase tegevuse kohta on liiga puudulikud, 2) suurema hulga ettepanekute vägitegusid nõukogu liigete poolt isiklikult ei tunta.

Mõnedes ettepanekutes on välja jäänud niisugused andmed, millel oleks sagedasti otsustav tähendus — andmed küsimuse peale: kui

ettepandav on kangelane ja Vabadusristi väärt, mispärast ei pandud teda siis Vabadusristile ette juba omalajal, Vabadussõja lõpul? See on küsimus, mis peaks loomulikult tekkima igal nõukogu liikmel iga uue ettepaneku arutamisele asudes. See tooks asjasse sagedasti suure selguse ja lahendaks palju kahtlusi. Nii on mõned praegu Vabadusristile ettepanud kangelased selle saamiseks esitatud juba Vabadussõja algul kõige esimestena kogu väeosas kuid pärast sõja lõppu on need Vabadusristi ettepanekud Korraldusvalitsusest mõningate teenistuskäigu teadete saamiseks väeosasse tagasi saadetud ja siin on nad — kaduma läinud, kas sõjaoludest tingitud segaduse, võib olla ka lihtsalt adjutandi lohakuse tõttu. Ja see tuleb ilmsiks alles siis, kui juba täiesti hilja, siis, kui Vabadusristide ettepanekute tingimine juba lõpetatud oli. Sellega ei peasenud nimetatud ettepanekud Vabadusristi nõukogusse ja väeosa ülemal on võimalus võetud uut ettepanekut teha, kuigi tema seda tungivalt tarvilikuks oleks pidanud.

Praegu on paljudes ettepanekutes just niisugused andmed puudumas. Ja nendest ning ettepanekuid isikute tegevusest ei ole nõukogu liigetel võimalik teateid saada, sest paljudest vabadussõjaaegsetest väeosadest ei ole nõukogus sõjaaegseid tegelasi.

Siis on veel asjaolu, mis ei luba praeguse Vabadusristi nõukogu tegevust areneda sarnaselt, missuguse mõttega käesolevad uued täiendavad ettepanekud üldse on tehtud.

Käesolevate täiendavate Vabadusristi ettepanekute tegemiseks andis põhjust peaaegselt asjaolu, et paljud Vabadussõja kangelased, kellel vägitegude alal ühesugused ja sagedasti veel suuremadki teened, kui neil kaasvõitlejatel, keda enamalt Vabadusristi vääriliseks on tunnustatud, Vabadusristideta on jäänud ja et nüüd seda parandada.

Kuid kas on praegusel Vabadusristi nõukogul võimalik seda teha? Sagedasti mitte.

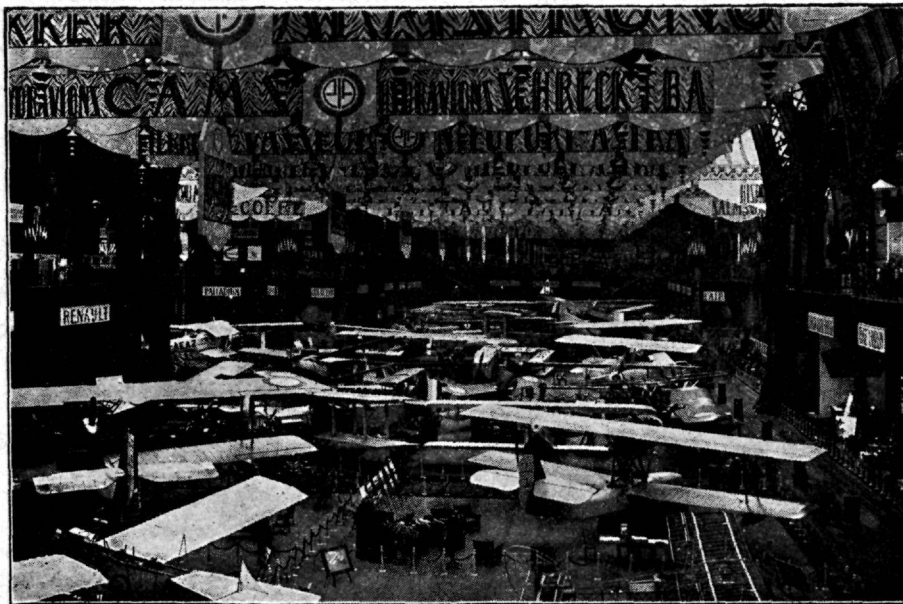
Lahingu üksikasjad, mis just näitavadki ettepanekuid kangelase teo suurust ja iseloomu, on nüüd paljudel ettepanekute tegijatel ununenud ja ettepanekud on tehtud sagedasti liig üldiselt, millest kangelasetegu on raske välja lugeda. Sellega jäävad paljud kangelased jällegi endiselt vääriliselt hindamata, vaatamata selle peale, et sõjaaegsed väeosa ülemad on neid täiendavate ettepanekute tegemisega oma kaasvõitlejate väärilisteks tunnistanud.

Sarnases olukorras on praegused täiendavad Vabadusristi ettepanekud kaotanud oma mõtte ja omavaheline kibedus Vabadussõjast osavõtjate kangelaste seas kestab edasi. Parem

IX rahvusvaheline õhuasjanduse näitus Pariisis.

5. XII. — 21. XII. 24.

Pilt nr. 1.

Näituse üldvaade.

siis juba ei oleks uusi ettepanekuid tarvis olnudki.

Rõhutan veel: see käib eriti väeosade kohta, kellel praeguses Vabadusristi nõukogus puuduvad sõjaaegsed esitajad.

Kuid ka need väeosad, kelle sõjaaegset tegevust mõned praegused nõukogu liikmed üldiselt tunnevadki, ei ole palju paremas seisukorras, kui arvesse võtta teateid, et tehtud ettepanekute tunnistakse praeguse nõukogu poolt Vabadusristi väärilisteks ainult umbes 10—15%.

See näitab, et praegused Vabadusristi nõukogu liikmed hindavad kangelastegu teise mõõduga, teises ulatuses, kui pärast sõjaaegne Vabadusristi nõukogu.

Kui nüüd teistsugust hindamist tarvitada, siis ei parandata mitte tehtud viga, vaid korratatakse seda ainult uuesti.

Kuidas peaseda sellest umbkotist? Kuidas otsustada asja praegusel korral lõpulikult ja täiesti rahuldavalt?

Selleks peab praegune Vabadusristi nõukogu asja võtma täiesti põhjalikult ja otsustama: 1) mis ettepanek kangelane on tegelikult teinud: selleks peab olema vägiteo kirjeldus, pealtnägijate isiklikud ehk kirjalikud tõendused (need andmed on üldiselt nõukogul olemas) ja sõjaaegses väeosas teeninud kaas-

võitlejate üldine arvamine, mis on sagedasti kõige tähtsam. Selle kohta nõukogul sagedasti teateid ei ole, kuid saada seda on täiesti võimalik: 2) kas on samast väeosast keegi teine kaasvõitleja sarnase vägiteo eest, nagu kirjelduses antud ja kindlaks tehtud, enne Vabadusristi vääriliseks tunnistatud? — kui on, siis on ettepanek isik vastuvaidlema tema vääriline; sellest nõudest kõrvalekaldumine on endise vea kordamine — on ju Vabadusrist Vabadussõja kangelaste omavaheliseks vägitegude liigitusmargiks (need andmed võivad nõukogul üldiselt puududa, kuid on täielik võimalus muretseda); 3) missuguste asjaolude tõttu ei ole ettepanek tehtud Vabadussõja lõpul? — See on sagedasti otsustava tähtsusega ja annab asjale sagedasti suure selguse.

Kas on praegusel Vabadusristi nõukogul praegustes otsustamise tingimistes seda võimalik teha?

Ei ole, sest neil puuduvad sagedasti andmed ülalnimetatud küsimustele.

Kuidas peaseda ummingust ja mõista kohut ettepanekute üle ühtlase mõõdupuuga?

Selleks on ainuke peasetee: nõukogul oma algatusel täiendavaid andmeid koguda. Kui muidu ei saa, siis ülemal nimetatud andmete

kogumiseks isiklikult kohapeale väeosadesse sõita. See ei ole kulukas, ei võta liig palju aega, kuid annab võimaluse igale nõukogu liikmele täita oma vastutusrikast kohtumõistja

ülesannet täieliku selguse, kindluse ja rahuga. Sellelega peab kaduma igasugune lahkeli meie Vabadussõja kangelaste ridades.

Kas seda tehakse? Usume.

—p—

Kaitseväe allohvitseride teenistuskäigu seadluse eelnõu.

Korraldusvalitsuse poolt on välja töötatud allohvitseride teenistuskäigu seadluse eelnõu, mis allohvitseride teenistuse uutele alustele seab. Et allohvitseride küsimus iseenesest suure tähtsuse omab, siis ei oleks üleliigne seadluse kavaga kaitseväelaste laiemaid hulke tutvustada, et välja küsuda asjast huvitatute arvamisi, mida võiks eelnõu välja-töötaja ehk veel arvesse võtta.

Eelnõu kaotab täiesti ära ajateenijate allohvitseride instituudi, arvesse võttes kestvat allohvitseri ettevalmistust ja lühikeseajalist kaitseväeteenistust. Selle järele esineb allohvitser elukutselise kaitseväelasena, samuti kui ohvitsergi. Üleajateenija nimetus on ärajäetud, teda asendab kogumõiste nimetus „kapitulant“, kuhu kuuluvad peale allohvitseride veel kapralid, keda üleajateenistusse võib võtta, kui nad allohvitseri ettevalmistuse omavad.

Lügitused. Rivi allohvitseri jaotab eelnõu: jalg-, kahur-, ratsa-, meri- ja tehnilisväe kutseliikidesse. Senised rivitud üleajateenijad omavad samuti allohvitseri auastmed ning jagunevad sanitaar-, veterinaar- ja administratiiv-kutseliiki. Sealjuures kuuluvad tehnilisväe kutseliiki: lennu-, autotankide- side- ja pioneerväeosades omal erialal teenivad allohvitserid; administratiiv-kutseliiki — kirjutajad, relvurid ja muusekandid.

Allohvitseridele annab eelnõu järgmised auastme nimetused: maaväes — 1) noorem seersant (noorem allohvitser) 2) seersant (vanem allohvitser) 3) veltveebel, 4) ohvitseri asetäitja (ainult sõjaajal); meriväes — 1) noorem maat (noorem allohvitser), 2) maat (vanem allohvitser), 3) veltveebel, 4) bootsman ja 5) instruktor.

Allohvitseri kutse omandamine. Allohvitseri kutse omandamiseks seab eelnõu üles suuremad tingimised, kui seni. Esimest allohvitseri (noorem seersant) auastet tegelikult teenistuses omandada võib ainult kapral-kapitulant, kes alalisväe allohvitseri täieliku ettevalmistuse omab, kuna teisi, muuseas ka diviisi õpekompanii lõpetajaid, allohvitseriks ülendada võib ainult reservi arvamisel (tagavaraväe allohvitseriks). Alalisväe allohvitseri täieliku ettevalmistusega loetakse: a) jalg- ja

suurtükiväes — kaitseväelasi, kes hästi lõpetanud Sõjaväe ühendatud õpeasutuste õpepataljoni ehk õpepatarei, või kes viimaste juures asutatud erikursused hästi läbi teinud, ehk sellekohase eksami sooritanud; b) ratsaväes — kaitseväelasi, kes hästi lõpetanud ratsarügemendi õpeeskadroni ehk Sv. ühend. õpeas. juures asutatud ratsutajate kursused; c) meriväes — madrust ehk spetsialisti, kes lõpetanud meriväe jungide kursused, ehk meriväe erialade õpekursuse II. semestri, ehk kes eelpool nimetatud kursuste juures eksternina eksami sooritanud; d) tehnilisväes — kaitseväelasi, kes hästi lõpetanud lennu- ehk autotankide divisjoni õpejaoskonna, või side- ehk pioneerpataljoni õpekompani, samuti ka neid, kes eksternina sellekohase katse sooritanud; e) administratiiv-, sanitaar- ning veterinaarkutseliikides — kaitseväelasi, kes omavad rea- ehk riviettevalmistuse ning omal erialal sõjaministri poolt kinnitatud õpekava järele korraldatud kursused lõpetanud ehk vastava eksami sooritanud.

Ülesloetud ettevalmistuse omandajad ülen-datakse peale õpeasutuse lõpetamist ehk katse sooritamist kohe kapraliks.

Üleajateenijad, kellele seni maksva korra järele allohvitseri kutset ei antud, n. n. rivitud, nimetatakse eelnõu järele ümber vastavalt administratiiv-, tehnilisväe, sanitaar- või veterinaar-kutseliigi allohvitserideks, kui nad viimase aastal hästi attesteeritud, järgmiselt: kes üleajateenijana kaitseväes teeninud vahetpidamata 3 aastat — seersandiks, vanusega 3 a. väljateenimise päevast, kes üleajateenijana alla 3 a. teeninud — nooremaks seersandiks, vanusega üleajateenijana teenistusse astumise päevast.

Kapitulantidena võetakse teenistusse alalisväe allohvitseri ettevalmistuseta allohvitseri ja kapralisi ning kõiki allohvitseri, kes vabadussõjast eelliinil osa võtsid, kuigi nad täielikku ettevalmistust ei oma.

Allohvitserid, kel ei ole täielikku ettevalmistust ja need, kes viibinud reservis üle 3 aasta, komandeeritakse sõjalise hariduse täiendamiseks erikursustele, mille lõpetamisel neile alalisväe allohvitseri õigused antakse.

Teenistusse astuja kõlblikkust kontrooleerib erikomisjon väeosas; komisjoni koosseisu kuulub 1 pataljoni ülem, 2 kompani ülemat ja veltveebel. Kapitulante võtab teenistusse väeosa ülem. Vastuvõtmisel sõlmatakse teenistusleping 2—5 aasta peale. Allohvitserid võivad teenistuses olla: administratiiv-, sanitaar- ja veterinaar-kutseliikides — seersandid kuni 46 ja veltveeblid kuni 51 a. vanaduseni; teistes kutseliikides väheneb vanaduse ülemmäär 5 a. võrra. Sõjamineister võib neid vanaduse määrasi üksikul juhtumisel 5 a. võrra pikendada.

Ametkohale määramine. Allohvitser määratakse ametkohale määraliseks allohviteriks või kohustetäitjaks. Ülemaks määratakse allohviter, kes a) koosseisu järele ametkohale vastavas ehk ühe astme võrra madalamas auastmes; b) viimasel aastal hästi atesteeritud ja c) nõuetava aja auastme kohast allüksust juhtinud ehk vastaval ametkohal teeninud. Ülema kohustetäitjaks määratakse allohviter ehk kapral, kes ülemaks määramise tingimistele ei vasta, või kes mittevakantse koha ülema äraolekul teda ajutiselt asendab. Kohustetäitjaid määrab kompani ehk vastavate õigustega ülem oma äranägemise järele. *Instruktori ametkohale määratakse instruktor*, veltveebel ehk bootsman, kes vähemalt 5 aastat maadina omal erialal töötanud ehk 2 aastat veltveebliks, bootsmaniks ehk masinajaoskonna vanemaks olnud. Veltveebli, bootsmani ning teistele vastavatele ametkohtadele määratakse veltveebel, bootsman ehk seersant, kes vähemalt 4 aastat rühma allohviterina ehk maadina teeninud. Rühma allohviteri ehk vastavale ametkohale määratakse seersant (maat) ja noorem seersant (noorem maat), kes vähemalt 3 aastat jaoulemanana ehk vastaval ametkohal teeninud. Jaoulema ehk vastavale ametkohale määratakse noorem seersant (noorem maat) ehk kapral, kes selleks vääriliseks tunnustatud.

Ülendamine auastmetes. Allohvitseri ülendatakse järgmisse auastmesse peale tema määramist vastavale ametkohale määraliseks allohviteriks. Allohvitseride auastmetes ülendamine sünnib: a) seersandiks (maadiks) väeosa (asutuse) ülema võimuga; b) instruktoriks ja veltveebliks (bootsmaniks) — diviisi või vastava ülema võimuga. Ülendamine avaldatakse käsukirjas.

Vanus auastmes ülendamisel antakse ülendamise päevast. Nõuetava aja väljateenimine järgmisse auastmesse ülendamiseks arvatakse vanuse päevast.

Auastmes ülendamiseks nõuetava välja teenimise aja arvele võetakse ainult aktiivseisukorras viibimise aeg, kusjuures arvesse ei võeta:

a) seda aastat, mil allohviter atesteeritud mitterahuldavalt, b) sõjavangis viibimise aeg, kui vangilangenud allohviter pole suutnud kindlaks teha, et ta lõpuni truult oma isamaa kaitseja kohuseid täitis; d) haiguse aega üle 4 kuu ühe aasta jooksul, väljaarvatud teenistuse kohuste täitmisel saadud vigastuste ja haavamaiste ravitsemine, ning taudide piirkonnas saadud haiguste ravitsemise aeg; e) puhkusel ehk vahiall viibimise aeg üle kahe kuu aasta jooksul ja f) teenistusest väljaspool koosseisu olemine ilma palgata, väljaarvatud juhtumised, kui allohviter sarnasele ametkohale on määratud kaitseväge teenistuse huvides.

Vabastamine ametkohalt. Allohvitser vabastatakse ametkohalt: a) kõrgemale ametkohale määramisel; b) ametkohalt tagandamisel ja eemaldamisel kohtu ehk administratiivsel teel ja reservi, maakaitseväge ning erusse üleviimisel; c) pärast kuuekuulist kõrvalolemist teenistuse kohuste täitmiselt ja d) surma puhul.

Kapitulant viiakse üle reservi, maakaitseväge või erusse: a) kohtu otsuse põhjal; b) attestatsiooni läbi aktiivteenistuseks kõlbmatuks tunnistamise puhul; c) tervise kaotamise tagajärjel arstlike komisjoni otsuse põhjal, d) teenistuse huvides, selle ülema võimuga, kes ametkohale määrab; e) koosseisude vähendamise ehk väeosa likvideerimise puhul; f) lepingu aja lõpul — allohviteri enda soovil, kui tema ei taha lepingut uuendada ja g) ettenähtud vanaduse kätte jõudmisel, kui vastav ülem ei esine sõjamineistri ees ettepanekuga vanaduse ülemmäära pikendamise kohta.

Kapitulanti võib aktiivteenistusest vabastada administratiivkorras ehk dekradeerida ainult peale uurimise komisjoni poolt toimepandud juurdlust, mis vabastamise põhjust tõendab. Komisjoni koosseis on seesama, mis vastuvõtte komisjonil, kuid selle vahega, et veltveebli asemel liigmeks määratakse kapitulant, kes samas auastmes kui vabastatav.

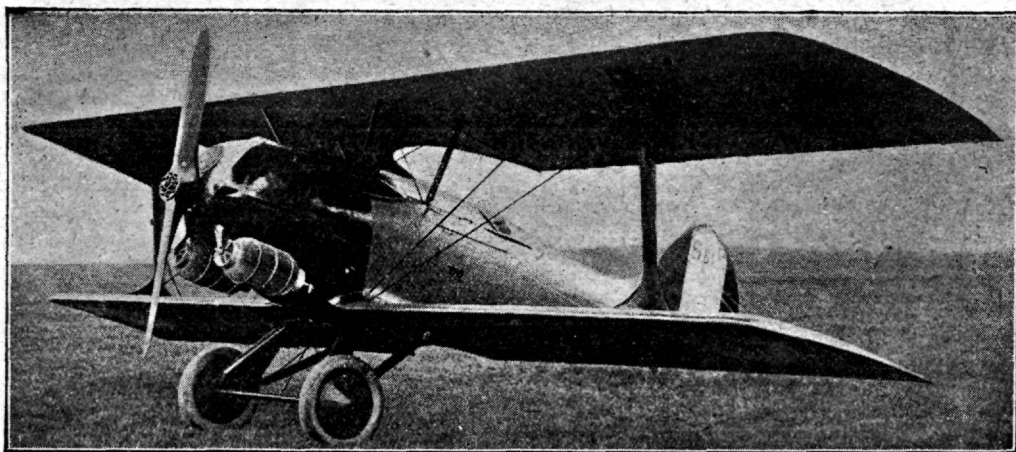
Puhkused. Korralise puhkuse saamiseks on õigus kõigil kapitulantidel, kes vähemalt ühe aasta lepingu järele on teeninud, kuni ühe kuuni aastas. Kapitulante, kes vähemalt ühe aasta jooksul korralist puhkust saanud ei ole, võib lubada vahetpidamata 2-kuulisele puhkusele. Ajateenijatel korralise puhkuse peale õigust ei ole.

Korralisele puhkusele võib lasta kapitulante ainult sarnasel määral, et teenistuse huvid selle all ei kannata. Igal juhtumisel ei või korraga puhkuselolijate arv tõusta üle 15% väeosa nimekirjas olevate kapitulantide kogu arvust.

Era korralisele puhkusele võib lubada kõiki alalises väes teenivaid kapitulante: a) abiellu astumise puhul — kaheks nädalaks; b) pere-

IX rahvusvaheline õhuasjanduse näitus Pariisis

5. XII.—21. XII. 24.

[Pilt nr. 2.

Bleriot hävitaja Spad 81.

konna liikmete ning teiste esimese ja teise astme sugulaste raske haiguse ehk surma puhul — kuni ühe nädalani. Erakorralisel puhkusel viibimise aeg ei võeta arvesse korralisele puhkusele lubamise juures.

Tervisparandusline puhkus ei või kesta üle kahe kuu aasta jooksul.

Puhkusel viibimise aja eest, mille kestvus üle käesoleva seadlusega lubatud ajamäärade ei ulata, — maksetakse täis palk ühes kõikide lisatasudega.

Kapitulantide eriõigused ja soodustused. Kapitulantidel on luba erakorterites elada, selle kitsendusega rivi-kapitulantide kohta, et vähemalt 25% üldisest väeosa kapitulantide arvust alaliselt kasarmu ruumides peavad asuma. Kasarmutes asuvatele allohvitseridele antakse kasarmu juures korter ühes hädatarviliku sisseseadega.

Kõik alalised lisatasud, peale palga, saavad kapitulandid-allohvitserid ühel alusel ohvitseridega.

Riidevarustust saavad kapitulandid-allohvitserid eriseadluse järele.

Eluasemega varustatakse allohvitseri-kapitulante eriseadluse järele, kas natuuras ehk rahas ühesugustel alustel nooremate ohvitseridega.

Kapitulandid, kes hästi attesteeritud, saavad 2-aastase vahetpidamata teenistuse eest kapitulantidena Vab. kaitseväes ühekordset ergutustasu 3 kuu palga, 6 aasta eest — 6 kuu, ja 10 aasta eest — 12 kuu palga suurus. Allohvitserid, kes vabatahtlikult teenistusse astunud enne selle seadluse maksmahakkamist, saavad seni maksva korra järele ettenähtud ühekordse toetusraha kätte, ning neile loe-

take selle seadluse järele kuuluva toetusraha väljateenimise aeg viimase toetusraha saamise päevast arvates.

Ergutustasu väljateenimise suhtes ei võeta arvesse: a) seda aastat, mil allohvitser rahuldavalt attesteeritud ja b) vahiall viibimise aega, väljaarvatud kohtu, ehk eeluurimise all olemine, kui sellele järgnes kohtu poolt õigeksmõistmine.

Kaitseväe koosseisu vähendamise ehk väeosa likvideerimise puhul aktiivteenistusest vabastatud kapitulantidele kindlustatakse eriseadusega eesõigus teenistuse saamiseks kodanlikes ametkohtades.

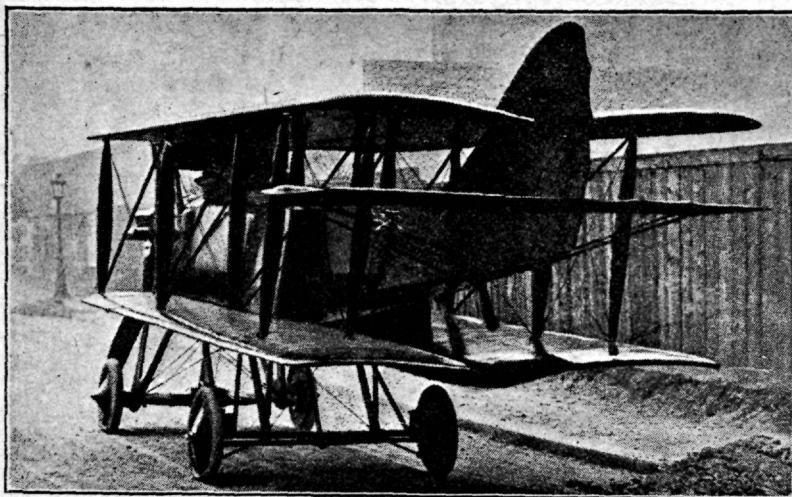
Allohvitseridele, keda ametkoha ärakotamamise tõttu vähemalt 3 kuud enne lepingu aja lõppu aktiivteenistusest vabastatakse, maksetakse vabastamisel kolme kuu palk ette; neile aga, kes samadel põhjustel vabastatakse vähem, kui kolm kuud enne lepingu aja lõppu, maksetakse palk kuni lepingu aja lõpuni.

Haiguse korral saavad allohvitserid peale tasuta ravitsuse ja toitmise esimesel kuul terve palga, järgnevatel kuudel $\frac{2}{3}$ palka, kuid mitte üle 26 nädala aastas vahetpidamata haiguse korral, ehk 30 nädalat aastas korduvate haiguste juhtumistel.

Rivi-allohvitseri, kes oma tervislike seisukorra või vanaduse tõttu riviteenistuse jätkamiseks kõlbmatuks muutunud ning kes kaitseväes vähemalt 25 a. teeninud — jäetakse aktiivteenistusse administratiiv-ametkohale kuni pensioni väljateenimiseni.

Kestva teenistuse eest ja tervise kaotuse puhuks kindlustatakse kapitulante ja nende perekondasid pensioniga eriseaduse läbi.

IX rahvusvaheline õhuasjanduse näitus Pariisis

5. XII.—21. XII. 24.

M. Tompier lennuk-auto tänava
sõites.

Rivi-allohvitserid, kes hästi atesteeritud, ülendatakse reservi ehk maakaitseväge üleviimisel tagavaraväe lipnikuks: veltveebid — peale 10 aastast ja seersandid — peale 14-aastast üldist teenistust kapitulantidina.

Hästi atesteeritud kapitulantidele, kes vähemalt 4 aastat kaitseväes lepingu põhjal teeninud, võimaldatakse ohvitseri kutse omandamine. Ühtluskooli 9 klassi haridusega kapitulantid, mitte üle 30 a. vanad, võivad, kui selleks soovi avaldavad, takistamatalt Sv. ühend. õpeas. kadettide pataljoni astuda, kuhu neid väljaspool võistlust esimeses järjekorras vastu võetakse. Allohvitseride vastuvõtmisel Sv. ühend. õpeas. kaotab väeosa ülemaga sõlmitud leping oma maksvuse. Kõigile eelpool ülesloetud tingimistele vastavatele kapitulantidele, kes omavad ühtluskooli 6 õpeaastale vastava hariduse, võimaldatakse üldhariduse täiendamist Sv. ühend. õpeasutusse sisseastumisega, viimaste juures asutatud eelklassis, mille lõpetajad kadettide pataljoni vastu võetakse.

Distsiplinaar-karistuste kandmise mõttes eralduvad kapitulantid ajateenijatest järgmi-

selt: a) kapitulantid ei kannu teenistustoimkondi; b) kapitulantid paigutatakse aresti puhul üksikartseritesse ja antakse neile iga päev sõduri toitu ning arestis viibimise aja eest ei sunnita neid teenima; c) allohvitseride kohta ei teostata üksikaresti, vaid nad peetakse peavahis ühistel alustel ohvitseridega, selle vahega, et nad toidetud saavad, kui sõdurid.

Allohvitseridel jääb õigus koonduda kogudeks, sõjaministri poolt kinnitatud põhikirja alustel

Hinnates allohvitseride kaadri suurt tähtsust ja teenistuse raskust, on eelnõus püütud luua võimalikult soodsamaid tingimusi paremate jõudude koondamiseks kaitseväge nooremate juhtide ridadesse.

—e.

Märkus: Oleks soovitav, et käesoleva eelnõu, eriti uute nimetuste kohta, suuremal arvul oma arvamisi avaldaks allohvitserid ja allohv. kogud, kus need olemas. Arvamised võiks saata „Sõduri“ toimetusse, kust nad edasi antakse eelnõu kokkuseadjale.

IX rahvusvaheline lennuasjanduse näitus Pariisis.

Rahvusvaheline lennuasjanduse näitus, mis peeti 5—21. detsembrini l. a. Pariisis, kujunes huvitavamaks kõigist peale sõda sel alal peetud näitustest. Väljapanekute rohkus ja mitmekesisus näitas, et õhuasjandus viimasest näitusest saadik, mis kahe aasta eest peeti, tubli sammu võrra on edenenud. Dekoreeritud Suures Palees, kus näitus asus, oli väljapanekuid mitmelt sel alal töötavalt tehasekt. Suurem

osa väljapanekuid kuulus muidugi Prantsuse tehastele, kuid olid esitatud ka Inglismaa, Daani j. t. (Pilt nr. 1). Puudus Saksamaa. Esinedes mitmes teises, etendas näitusel tähtsat osa lennuki tüüp, missugune Prantsusmaal „sesquiplan'i“ nime all tuntud. See on kahepinnaline lennuk, mille alumised kandepinnad ülemistest väiksemad, — mõnel tüübil õige väikesed. Esimese sarnase lennuki ehitas

M. Delage „Nieuport Astra Company“ tehastes, kuna hiljem mitmed Prantsuse, kui ka teiste maade tehased seda tüüpi muutnud ja täiendanud on. Tüübi eesmärk on ühepinnalise lennuki aerodünaamilisi paremusi kahepinnalise lihtsama konstruktsiooniga ühendada. Et tüübi põhimõte otstarbekohane, seda tõestab asjaolu, et kuulsad lennukite tehased, nagu Bréguet, Farman, Fokker, Latécoere, Delage (Nieuport Astra) ja Potez selle mitme oma masina juures on läbi viinud.

Metallkonstruktsioon on edusamme teinud, kuid mitte selles tempos, kui eelmistel aastatel.

Prantsuse konstruktorite armsamaks materjaliks näis olevat düürallumiinium, kuna terast harvemini oli tarvitatud. Selle vastu olid aga Daani firmad Fokker ja Koolhoven oma lennukite korpused peaaesjalikult terasest valmistanud. Arvatavasti on leib prantslaste düürallumiiniumi tarvitamine sellest, et see, kui oma maa saadus, odavam on, kuna kõrgehinnaline terasplekk peaaesjalikult Inglismaalt sisse veetakse. Kuivõrd üksmeelsed on prantsuse konstruktorid materjali valikus, niivõrd on nad lahkuminevad selle kasutamises. Näitusel oli silmatorkav lennukite osade väljatöötamise mitmekesisus. Metallkonstruktsiooni mõtteks tuleks mainida ka metallist propellerit, missugune ikka laiemat tarvitust leiab.

Reisilennukite poolest oli Pariisi näitus vaene. Eelmistel näitustel nähtud reisilennukite puudumist praegusel näitusel ei tule kahjatseda, sest need ei täitnud kaugeltki oma otstarbet. Nad mõjusid oma toredate kajutiatega, kuna masinad lennuvõimeliselt õige primitiivsed olid. Kahjuks puudus aga ka seekordsel näitusel täiesti eluline reisilennuki tüüp. Väljapandud masinate juures on jõukulu iga reisija kohta veel liiga suur ja reis sarnasel lennukil läheks kalliks. Ei ole kahtlust, et sel alal varem või hiljem paremaid tagajärgi saavutatakse, kuid praegu nähtavasti ei tehta selle probleemi lahendamiseks intensiivset tööd, sest konstruktorite tähelepanu on peaaesjalikult sõjalennukitele pöördunud. Üksikute tehaste hulgast torkas silma oma väljapanekutega Prantsuse firma „Bréguet“. Tema metallkorpusega ja lõuendkatte tiibadega sesquiplan XIX-ga tegi capt. Palletier d'Oisy 1924 aastal lennu Pariisist Schanghai (16.300 klm.). Lennukit iseloomustavad järgmised andmed:

Ülemiste tiibade pikkus	14,83 mtr.
Alumiste „ „	11 „
Lennuki pikkus	9,51 „
„ „ „ „ „ „ „ „	3,34 „
Kandepinna suurus	50 „

Sesquiplan XIX. luurelennukina on varustatud 400 H. P. „Lorraine“ mootoriga, kaalub tühjalt 1212 kg., lennuvalmilt 2020 kg., tõusuks 6000 meetri kõrgusele tarvitab 50 min.

56 sk., lagi (maksimaalne tõusukõrgus) 6700 mtr.

Sama tüüpi on ka pommipildujad, üks 480 jõulise „Renault“ ja teine — 450 jõulise „Lorraine“ mootoriga.

Nende kohta järgmised andmed:

	I.	II.
Kaalub tühjalt	1270 kg.	1189 kg.
„ „ lennuvalm.	2310 „	2229 „
Tarvitab 6000 mtr. kõrgusele tõusuks	47 m. 49 s.	56 m. 24 s.
Lagi (maksimaalne tõusukõrgus)	7000 mtr.	6000 mtr.

Allumiiniumist bensiinianum 365 ltr. mahutuvusega on varustatud kaitsega kuulide vastu.

Breguet'il oli välja pandud ka sanitäär-lennuk, missuguseid edukalt kasutatakse sõjas pärismaalaste vastu Marokkos, kus muud ühendusabinõud puudulikud.

Sama firma 1000 H. P. mootor, mis eraldi oli välja pandud, tuletas oma suuruse poolest laeva „Dieselit“ meelde ja näis uskumata olevat, et sarnast üldse lennukile võib asetada. See 32-e tsilindriline mootor koosneb kahest 16-e tsilindrilisest „Bréguet-Bugatti“ mootorist, mis üldise karteriga ühendatud ja ühe võlli peal töötavad. Neljast 8-sa tsilindrilisest grupist on igauks varustatud automaatse vabastajaga, mis ühe grupi seisumisel, selle välja lahutab, kuna teised kolm edasi töötada võivad. Mootori tiirude arv minutis on 2200, üldkaal 1090 kg.

Firma „Bleriot“ oli näitusel väljapannud kolm üheistmelist hävitajat: Spad 81, 61 ja 51. „Spad 81“, 300 jõulise „Hispano Suiza“ mootoriga, on Prantsuse lennuväes tarvitusel. Prantsuse õhuministeerium on paljude katsete järele otsusele jõudnud, et nimetatud masin on üks parematest tänapäeva hävitajatest. Hea vaatusvõimalus, kerge juhitudus, kindlustus tuleõnnetuste vastu, soliidus, hõlbus juurepääs mootorile, kerge tõus ja maandumine ning ehituse lihtsus on hävitajalt nõutavad omadused, missuguseid nõudeid „Spad 81“ täielikult rahuldab. (Pilt nr. 2.)

Relvastus koosneb kahest Vickersi ehk Darne kuulipildujast (800 padrunit).

Masina tiibade pikkus	9,60 m.
Kandepinna suurus	30 „
Lennuki pikkus	6,40 „
„ „ „ „ „ „ „ „	2,90 „
Raskus tühjalt	840 kg.
„ „ lennuvalmilt	1260 „
Lagi	8000 mtr.

„Spad 61“ on üldiselt 81-ga ühtiv, ainult mootor on 450 HP „Lorraine Dietrich“. Aparati võib varustada nelja kuulipildujaga, milledest kaks läbi propelleri lasevad ja kaks kandepinna peale on kinnitatud.

„Spad 51“, 430 HP. „Gnome-Rhone-Jupiter“ mootoriga, on oma kerguse tõttu parim kõrguselennuk ilmas. Relvastus — neli kuulipildujat, pinna suurus 26 m, lennuki pikkus 6,45 m., kõrgus 3,10 m., raskus tühjalt 791 kg., lennuvalmilt 1276 kg. ja lagi 10000 mtr.

„Société des Avions H. et M. Farman“ oli välja pannud kaks valmis lennukit ja ühe lennuki korpuse mootoriga. Mõlemad valmis lennukid on sesquiplan'id, üks — ühe ja teine — kahe mootoriga. Viimane „Jabiru“ on reisilennuk. Jõukulu, 90 HP. iga reisija kohta, on suur; selle eest on aga maksimaalne kiirus 208 ja normaalkiirus 180 klm. tunnis.

Farman'i kaheistmeline luurelennuk „A-2“ on üldiselt „Jabiru“ sarnane, kuid ühe 500 HP „Farman'i“ mootoriga. Lennuk on ehitatud üleni puust. Ohutakistuse vähendamiseks on tugede vähesus äärmuseni viidud, kuna lennuki ninale on asetatud koonuskuppel. Lennuk on varustatud saate- ja vastuvõtte raadiojaamaga, elektri kütte ja valgustusega ning foto ja pommipildumise aparaatidega. Lennuki kandepind 52 m, raskus tühjalt 1500 kg., lennuvalmilt 2500 kg., lagi 7000 mtr., pealevõetavate pommide kaal 500 kg.

Farman'i suure kandejõuga pommipildumise lennuk „B N-4“, millest väljapandud oli korpus ja mootor, on varustatud 500 HP „Farman 12. W. E.“ mootoriga, õige täiuslise relvastusega, saate- ja vastuvõtte raadiojaamaga. Lennuk võib peale võtta 3000 kg. pomme ja 2000 kg. bensiini. Meeskonna normaalne koosseis on 5 meest. Mootorite käimapanemiseks on elektri starter. Lennukil on ka elektri kütte ja valgustus öösiste lendude puhuks. Masina suurusest annavad ettekujutuse järgmised andmed:

Kandepinna pikkus . . .	35	mtr.
„ pind . . .	266	„
Lennuki pikkus	19,20	„
„ kõrgus	6,50	„
Raskus lennuvalmilt . . .	11000	kg.
Maksimaal. kõrgus . . .	5000	mtr.

Vaatamata oma suuruse peale omab lennuk 165 kilomeetrilise tunnikiruse.

Firma „Dewoitine'ilt“ võis näha üleni metallist hävitajat, sesquiplan „D 15 C 1“, 450 HP „Hispano Suiza“ mootoriga, kahe Vickersi ja kahe Darne kuulipildujaga.

Firma „Nieuport Astra“ väljapanekutest olgu tähendatud 450 HP „Hispano“ mootoriga hävitaja „Nieuport Delage C 1“ ja 600 HP „Hispano“ mootoriga võiduajamise lennuk „Nieuport Delage 42“, millisel prantslane Sadi Lecointe 500 meetri peal kiirusrekordi üles seadis.

Sama firma oli välja pannud täiesti omapärase metallpropelleri, mis teras torust oma sammule vastavalt välja lõigatud. Propeller

koosneb kahest poolest, mis kahe flantsiga ühendatakse. Näituse ajal näidati propellerit töötamisel, kusjuures tema aerodünaamilised omadused eeskujulikkudena osutusid ka suure tangensiaalkiiruse juures.

Morane Saulnier'il oli tüüp „Morane 50“ 120 HP „Salmson“ mootoriga. Läänud septembri „Grand-Prix“ võistlustel sai ta turismi lennukina teise koha. Lennuk on kavatsatud treenerimiseks väljaõppinud lenduritele.

Hanriot'i õpelennuk „H. D. 19 tüüp 1924“, on Prantsuse lennuõpeasutustes tarvitusel.

Mootor — 180 jõuline „Hispano-Suiza.“

Võis oodata, et kerged spordilennukid läinud näitusel arvukalt esinevad, kuid välja pandud oli ainult kaks: üks „Dewoitine“ ja teine — „Caudron“ firma poolt.

„Caudron“ turismlennuk „C 168“ on varustatud 70 HP kolmetsilindrilise Y-tüübilise „Anzani“ mootoriga ja näib väliselt õige kena.

Peale selle oli nimet. firmal välja pandud õpelennukid „C/27“ ja „C/59“ ja pommipildumise lennuk „C/99“. Viimasel on bensiini tagavara 3,5 lennutunniks, 4 kuulipildujat, sisseseade fotograferimiseks vertikaalses ja horisontaalses suunas ja raadiojaam.

Schneideri kahemootoriga ühepinnaaline lahinglennuk „SCH 10 tüüp M“ on täielikult metallist. Koosneb õieti kahest lennukist, mis tiibade kohalt ja sabast ühendatud. Tiibade ühenduse keskel on paadisarnane ehitus meeskonna jaoks. Lennukil on sisseseaded raadioühenduse ja ülesvõtmise jaoks. Relvastus koosneb kuuest kuulipildujast. Mootoriteks on kaks 400 jõulist „Lorraine'i“.

Uudiseks olid näitusel firma M. Tampier lennuk-autod. Nendest on tüüp T 3 varustatud peale 300 HP „Hispano“ veel väikese lisamootoriga, millist võib tarvitada suurema käimalaskmiseks ja differentsiaali abil ka lennuki rattaid ümber vedama panna. See masin võimaldab lennusalgale oma seisukohta muuta ka maad mööda liikudes sarnasel juhusel, kui see lennuteel kas üdu või vaenlase tegevuse tõttu võimatu on.

„T 4“ on varustatud 3 kuulipildujaga, vertikaalse ja horisontaalse fotoaparaadiga ja raadiojaamaga. Kahetsilindrilist lisamootori kasutatakse raadiodünamo ümber ajamiseks, peamootori starteriks, või lennukiga auto kombel sõitmiseks. Maapeal sõitmise puhul pannakse lennuki tiivad piki keret kokku. (Pilt nr. 3.)

Merilennukite osakonnas ei olnud palju uut. „C. A. M. S.“ kahe mootoriga pommipildumise lendpaat mõjub oma suurusega. Huvitav on mootorite paigutus üksteise taha (tandem).

Pierre Levosseur'i kahepinnaaline on maa-lennuk, kuid ta võib ka vette laskuda juhusel,

Vabadusristi kavalerid.

Vabatahtlik-kooliõpil. Oskar Mänd.

Vabaduse Risti II liigi 3. järgu kavaler.

Oskar Mänd sündis 5. märtsil 1901 a. Harjumaal, Tiskres. Hariduse omas kohalikus Ranna-Murasti vallakoolis ja Tallinnas J. Vestholm'i eragümnaasiumis, missuguse kooli 1921 a. kevadel lõpetas. Saksa okupatsiooni ajal 1918 a. oli tegev pörandaaluses Kaitseliidu organisatsioonis, mis Tallinnas J. Pitka juhatusel tegutses. Sakslaste Eestist lahkumisel ja enamlaste sissetungimisel novembris 1918 a. astus O. Mänd gümnaasiumi 5. klassi õpilaseks Tallinna kooliõpilaste pataljoni ja 16. dets. samal aastal — formeerimisel oleva soomusrong nr. 3 dessant-meeskonda, kellega paljudest lahingutest enamlaste vastu osa võttis. Külmetamise tagajärjel jäi enne Lihavõtte pühi 1919 a. soojatõppe raskesti haigeks. Peale 3 nädalast põdemist Valgas ja Tartus, määrati temale 1½ kuuline puhkus, mida aga ei tarvitanud, vaid rongile tagasi läks, mis ajal enamlastega kibedad lahingud Võru all käimas olid. Kuid tõbest kunatuna pidi O. Mänd siiski puhkusele minema. Peale puhkeaja lõppu sõitis ta uuesti rongile, mis sel ajal juba „Landesvehri“ vastu tegutses. O. Mänd võttis osa mõnest lahingust „Landesvehri“ vastu, mille järele Jaanipäeval 1919 a. Tallinna kooliõpilaste pataljoni komandeeriti, kuhu kuni Vabadussõja lõpuni teenima jäi. Lahingutes ülesnäidatud vahvuse eest annetati temale II liigi 3. järgu Vabaduse Rist.

Kapral Arnold Niggol †.

Vabaduse Risti II liigi 3. järgu kavaler.

Arnold Kaarli p. Niggol sündis 1. novembril 1898 a. Põltsamaal. Jaanuaris 1917 a. võeti ta Vene sõjaväkke ja määrati 9 ratsaväe rügementi Petrogradi. Eesti rahvusliikude väeosade formeerimise puhul 1917 a. astus ta teeaistusse 1. Eesti ratsaväe rügementi.

1919 a. jaanuari kuus astus A. Niggol vabatahtlikult teenistusse soomusrong „Kaptan Irv'e“ peale ja võttis dessant-kompani luurajate komandoga osa kõikidest selle soomusrongi lahingutest Tartust peale kuni Pihkva vallutamiseni. Sai haavata lahingus 23./24. mail 1919 a. ja suri haavadesse Tartus 3. juunil 1919 a.

Lahingutes ülesnäidatud vahvuse eest annetati temale II liigi 3. järgu Vabaduse Rist.

kui mootori rike või mõni muu põhjus seda tegema sunnib. Lennukil on veekindel kere V kujulise põhjaga. Telliku toed on nõnda kere külge kinnitatud, et neid lenduri istme sees oleva hoova abil vabastada võib, mille tagajärjel tellik kere küljest alla kukub. Alumine kandepind on kinnitatud nii kõrgele, et ta vette ei puutuks. Lihtne abinõu võimaldab mootori nõnda seisma jätta, et propeller horisontaal seisakus osutub. (Pilt nr. 4)

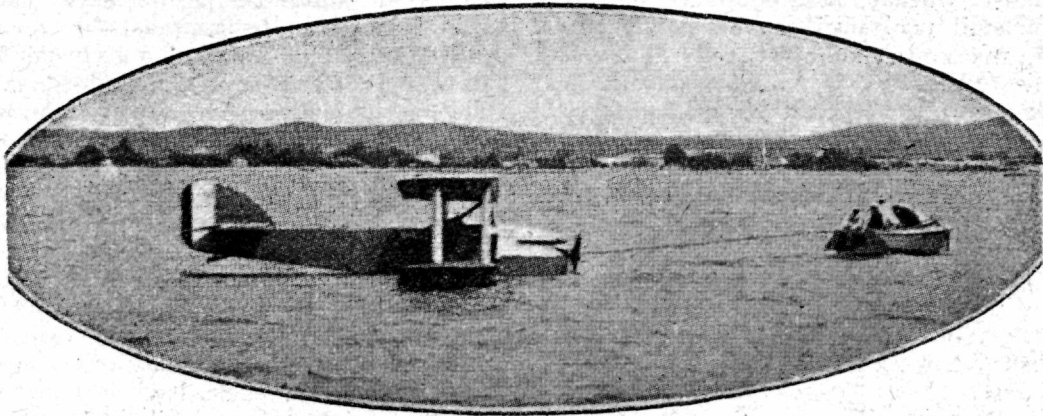
Inglise tehas „Armstrong Wit orthil“ oli välja pannud „Siskin 5“ luukere. Sarnasel kujul pakkus lennuk kõige parema võimaluse tutvunemiseks tema konstruktsiooniga ja väljatöötamise puhtusega. „Siskin 5“ oli ka ainukene inglise lennuk näitusel.

Peale selle võis näitusel näha mootoreid Farmani, Renault, Lorraine, Salmson ja teiste poolt, fotoaparaate ja muid õhuasjandusse puutuvaid abinõusid. J. Sepp.

IX rahvusvaheline õhuasjanduse näitus Pariisis

5. XII.—21. XII. 24.

Pilt nr. 4.

Levosseur veekindla kerega maalennuk.

Kommunistlikkude mässude ettevalmistuste uurimine.

Senised Eesti kommunistide laiaulatuslised ettevalmistused avaliku mässu tõstmiseks Eesti Vabariigi valitsuse vastu ja 1. detsembri ebaõnnestanud mässukatse on selgesti tõendanud seda asjaolu, et Eestis viibinud kommunistid alati mässuettevalmistuste alal tegutsesid, olles tihedas kontaktis Moskvast asuva kommunistliku internatsionaali — „Kominterni“ täidesaatva komiteega ja Vene kommunistliku erakonna R. K. P-ga, eriti mõlemate revolutsiooniliste organisatsioonide Eesti rahvuslikkude sektioonidega. Seda tõsiasi võib üldse nüüd võtta poliitilise aksioomina. Seepärast, uurides ja jälgides Eestis teostatavaid kommunistlike mässuettevalmistusi, tuleks ühtlasi kõige tõsisema tähelepanuga uurida ka kõiki seda, mida tehakse meie naaberriigis asuvate kommunistlike organisatsioonide poolt üleilmlise revolutsiooni õhutamiseks, eriti Eesti demokraatliku vabariigi muutmiseks nõukogude riigiks. Käsil on ja ühiste juhtnööride järele püüavad sisemised ja piiritagused kommunistid seest ja väljaspoolt iga demokraatliku riigi põhiseaduslikke aluseid kangutada. Nii sugune kommunistide tegevustaktika nõuab tungivalt meie vabariigi sise- ja väliskaitse tööde kõige tihedamat kokkukõlastamist, sest hädaohtu võib alati oodata ühelajal nii sisemiste mässuliste organisatsioonide kui ka väljaspoolt sissetungivate revolutsiooniliste elementide poolt.

Viimased võivad ilmuda Eestisse revolutsiooni toetamise otstarvetega, kas üksikute kommunistide-aktivistide (partisaantegevuse alustel kujundatud) löökgruppide või salkade, ehk suuremääralise koosseisuga punaste revolutsiooniliste vägede näol. Peale abivägede saatmise, avaldavad piiritagused kommunistlikud organisatsioonid ka püüet järjekindlalt toetada sisemaa kommunistide suuremate rahasummade, sõjatehniliste võitlusvahendite, poliitiliste kihutusmaterjalide ja muude võitlusabinõudega. Et demokraatlikes riikides asuvatele kommunistidele abiandmist piiritagant edukamalt korraldada, selleks on Nõukogude liidus loodud suurejooneline organisatsioon, mille eesotsas on „R. K. P.“ keskkomitee ja „Kominterni“ täidesaatev komitee. Selle organisatsiooni niidid ulatavad kuni väiksemate kommunistlikkude organisatsiooniliste algüksusteni n. n. „rakukesteni“, ehk kollektiivideni, mis on olemas Nõukogude Venes kõigis punaväe staapides, osades ja asutustes, sise- ja välisasjade valitsusorganites, kõrgemates õpeasutustes, vabrikutes ja küldes, ning misuguseid püütakse kavakindlalt luua ka kõigis demokraatlikes kultuurriikides. Ajajooksul kavatakse kominterni juhtide algatusel kogu maailma katta kommunistlikkude „rakukeste“ võrguga, mis moodustaks vaimliselt ja materiaalselt tihedalt läbipõimitud ühise üleilmlise kommunistliku võitlusorganisatsiooni. Käesoleval ajajärgul on käi-

mas intensiivsed eeltööd sellel alal. Iseenesest mõista, et kominterni juhid nõukogude liidu ja demokraatliste naaberriikide piiriribades alalist tihedat koostöötamist püüavad luua mõlemil pool piiri asuvate kommunistlikkude „rakukeste“ võrkude vahel. Selle koostöötamise ülesanded ja vormid võivad õige mitmekesised olla vastavalt kohalikkudele majanduspoliitilisele ja sõjatehnilistele oludele ja nendele poliitilistele eesmärkidele, mida taetakse teatud tegevuspiirkonnas kätte saada. Kuid peasihiks oleks siin ja sealpool piiri asuval kommunistlikkudel organisatsioonidel — alati ühisel jõul kõigi olemasolevate abinõudega ettevalmistada avaliku mässi korraldamist demokraatlistes naaberriikides.

Tihedama ühenduse loomiseks kõigi rahvusvaheliste kommunistlikkude võitlusorganisatsioonide vahel kasutab kominterni täidesaatev komitee igasuguseid sideabinõusid. Võimalik on, et sellel alal kasutatakse ka Nõukogude diplomaatiliste ja kaubandusliste välisesituste kommunistlikkude rakukeste aktiivset abi, sest kõik kommunistlikud „rakukesed“ kuuluvad täielikult oma keskorganisatsioonide poliitiliste korralduste alla. Raske oleks oletada, et selles suhtes Nõukogude valitsuse poolt oleks suudetud tegelikult kindlaid piire tõmmata oma ametlikkude välisesitajate erakondlisele tegevusele. Nagu teada, etendab kõige tähtsamat osa Nõukogude liidu riiklises tegevuses R. K. P. keskkomitee, eriti tema juures olev poliitiline büroo n. n. „politbüro“ R. K. P. keskkomitee mõjul ja otsekoheisel juhatusel tegutseb ka komintern, sest tegelikult on R. K. P. kõige suurem ja mõjuvam kominterni sektsioon. R. K. P. keskkomitee algatusel ja

intensiivse kihutustegevuse tagajärjel ongi komintern peale Vene oktoobrikuu revolutsiooni ellukutsutud rahvusvahelise kommunistliku revolutsiooni õhutamise ja juhtimise staabiks kujunenud. Üleilmlise kommunistliku revolutsiooni tekitamise algallikas võiks tegelikult lugeda Vene kommunistlikku erakonda, mille peaülesandeks on laiali kanda mööda tervet maailma Lenini poolt õhutatud pealetungiva klassivõitluse n. n. „leninismi“ ideesid. Käesoleval ajal on R. K. P. ja kominterni rahvusvaheline revolutsiooniline tegevus niivõrd üksteisega läbi põimitud, et üldse oleks raske ühe tegevusala teisest kindlalt eraldada. Mõlemad organisatsioonid töötavad täitsa käsikäes ja mõlemate aktiivse revolutsioonilise tegevuse mõju avaldub ühesugusel viisil kogu ilmas. Selle tagajärjel oleks ka meil üheks tõsisemaks riikliseks kohustuseks põhjalikumalt tutvuneda R. K. P. ja kominterni rahvusvahelise poliitika põhiväidetega; ühtlasi tuleks meil ka tõsisemalt jälgida ja uurida kõiki neid asjaolusid, milledes väljenduvad mõlemate revolutsiooniliste organisatsioonide klassi- ehk kodusõdade ettevalmistused, nii meie kodumaal, kui ka kõigis muudes riikides.

Sellel tähtsal alal, mis otsekohealt on seotud meie vabariigi ja rahva iseseisvusega ja sisemise ning välise julgeolekuga, oleks väga soovitav, et igaüks teadlik riigikodanik, eestkätt meie sise- ja väliskaitse ülesannetega kokkupuutuvad kodanikud ja ajakirjandus oleksid abiks meie riigivalitsusele.

Ka „Sõduri“ veergudel oleks soovitav lähema vaatluse alla võtta R. K. P. ja kominterni rahvusvahelise revolutsioonilise tegevuse eesmärgid ja nende eesmärkide kättesaamise meetodeid ja võtteid. M.

Nõukogude Vene sõjalaevastik.

„Times'is“ kirjutatakse asjatundjate poolt: Nõukogude Vene sõjalaevastik on sellest hoolimata, et ta tsaariaegse sõjalaevastiku jäänustest koosneb, siiski kõige tugevam laevastik Balti vetes. Nõukogude valitsus tarvitab seda laevastikku oma „hirmutamise poliitika“ toetuseks piiririikide vastu, mis osalt ka sellest selgub, et nõukogude laevastik 1. detsembri sündmuste puhul Tallinna lähedal sündmuste arenemist olla oodanud ja, et see vähe varem Poola rannikul manöövreid pidas.

1917 a. revolutsioon sellele järgneva segase seisukorraga ja Kronstadi mäss 1921 a. talvel muutsid kogu enamlaste laevastiku „vanaraua hunnikuks“. Trotski tõukel alustati lae-

vastiku kordaseadmist 1922 a. Laevastikust pühiti välja igasugused nõukogud ja tsaariaegsetele ohvitseridele anti nende endine võim tagasi. Selle järele läks enamlastel korda midagi laevastiku taolist luua, mis kõlbulik oli merele sõitmiseks. Kuni 1924 a. kevadise jää minekuni Soome lahes oldi juba nii kaugele jõutud, et Trotskil võimalik oli oma kolleegadele teatada, et 2 lahinglaeva — „Marat“ (endine „Sevastopol“) ja „Pariisi Kommuuna“ (end. „Petropavlovsk“), mõlemad 23.000 tonnilise vee väljasurvega, on merikindlasse seisukorda seatud. Nimetatud laevadel, mis 1915 a. valmis said, on mõlemil 42.000 h. j. turbiinid, mis neile selleaegsel proovisõidul 23 sõlme

kiirust andsid, kuid nende praegune kiirus tõusta kõigest kuni 15 sõlmeni, eriti „Petro-pavlovskil“, mis 1919 a. Briti meriväe poolt Kronstadtile kallaletungi puhul raskesti vigastati. Oma 12“ kahuritega, milliseid mõlemil 12 tükki peal, on nad kardetavad võistlejad Baltiiridel tarvitadaolevate maa- kui ka meriväe kahuritele. Õnneks näitavad läinud suve harjutuste tulemused, et kuna meeskonna õpetus puudulik ja tundelisem mehanism halvasti seisukorras, nende võimised kahurasjanduse alal kaugel allpool keskmist on.

Ristlejatest on merikindlaid 4, mõnede andmete järele isegi 5, kuid ainuke tähtsusega laev nendest on 8.000 tonniline „Klaara Zetkin“, mille kiirus ligi 30 sõlme ja mis relvastatud 16-ne 5,1“ kahuriga. Tuntud „Noviku“ tüübilistest destroyeritest (õliküttega) on 10 laeva tegevlaevastiku nimekirja üles võetud, kuid on väga kahtlane, kas nad enam oma esialgset kiirust kätte saavad. „Kuguari“ tüübilisi veeluseid paate on 10, mille võitlusvõimete kohta enam kui kahelda tuleb. Vanade torpeedopaatidega, kahurpaatidega, õppelaevadega ja traaleritega kokku on Baltimere laevastikus enamlastel umbes 100 üksust. Torpeedopaate peetakse ka Laadoga ja Oneega järvedel Petrogradi kaitseks võimalikkude kallaletungimiste vastu Karjala kaudu.

Uute laevade ehitamine.

Uute laevade ehitusprogramm näeb ette 4 kergeristleja, 10 suure destroyeri ja 15 veeluspädi ehitamist 5 aasta jooksul. Lahinglaevade ja soomusristlejate ehitamist ei ole kavatsatud. Laevatehased on praegusel ajal sarnases seisukorras, et neil võimata on niisuguseid ehitustöid läbi viia. Peale selle on Soome-lahe strateegiline seisukord niisuguseks kujunenud, et suurtel laevadel seal tegevusvõimalus piiratud on, sest lahe sissesõidu ees seisvad saared ja lahe põhja rannas olevad skäärid on soomlaste ja meie mõju piirkonnas. Suurematel merijõududel on võimata ilma tähelepanu äratamata lahest lahkuda, ja miinide

hädadoht on nii suur, et ainult väiksemaid ja väga kiireid laevu tuleb tarvitada.

Mustal merel on punane laevastik peaaegu lisa saamas, kui nad 1920 a. interneeritud Vrangeli laevastiku prantslastelt tagasi saavad. Nende laevade hulgas on ka lahinglaev „Aleksander III“ ja ristleja „Kagul“. Moodsam üksus Mustal merel on ristleja „Sovetskaja Ukraina“ (end. Nahimov), mille ehitamist 1915 a. alustati ja mis nüüd merisõiduks peaaegu valmis on. Selle laeva vee väljasurve on 8.000 tonni, kiirus 32 sõlme ja relvadeks 16-st 5,1“ kahurit. Kui enamlastel korda läheb „Aleksander III“ ära puhastada Bizertas aastate jooksul sissesõönud roostest, võib see laev Balkani riikide vastu kardetavaks üksuseks saada.

Vaikel ookeanil ei ole endisest sõjalaevastikust midagi järele jäänud ja Nõukogude valitsus on seal võimetu isegi oma kalapiiügi-asjandust Jaapani merirövlite eest kaitsema. Põhjamerel — Murmannis — on ainult mõned sõjaliselt väärtusetu laevad, mis pidada Vene kalameeste kaitseks olema Inglise ja Norra traalerite vastu. Kaspia flotiil on peaaegu ainuke, mis selle tõttu, et sinna Balti merest Volga kaudu mõned destroyerid saadeti, oma endise tugevuse juure jäänud.

Üldiselt ei ole Nõukogude punane laevastik praegusel ajal kardetav ühegi laevastikule, mis väärt on laevastiku nime kandma. Laevad on suuremalt osalt vanad, ohvitsere liiga vähe ja needki mitte kõige paremad. Puudus eriteadlastest on suur ja kahurasjanduse ning navigatsiooni tundmise tasapind õige madal. Punase laevastiku tõelik võim seisab sellesel mõjuvas toetuses, mida ta anda võib kommunistlike internatsionaali poolt õhutatud mässude lahtipuhkemistel Venemaal ümbritsevates rannariikides. Samuti kui punaar-meedki, tarvitab internatsionaal ka punast laevastikku oma katsete läbiviimiseks demokraatlike valitsuste kukutamise suhtes.

J. A—n.

AJAKIRJANDUSE ÜLEVAADE.

Mis „Polska Zbrojna“ 4. detsembril 1924 a. kirjutab.

Juba ammu ajast on teada, et Nõukogude Vene, kes sisemiste ja välimiste olude tõttu 1918 a. Eesti iseseisvust oli sunnitud tunnistama, mitme aasta jooksul seal oma poliitiliste salaagentide kaudu süstemaatiliselt sel-

les sihis tegutseb, et Eesti riiki likvideerida ja teda uuesti Vene territooriumi külge liita.

Tegevus Eesti maa-alal on üldiseks tuleasemeks enamluse piiriäärsele tegevusele, mille sihiks on kas tervelt ehk osaliselt neid maid

Vene külge liita, mis enne sõda tema külge kuulusid.

Selle tegevuse piirala on Soomes, Eestis, Lätis, Leedus, Poolas ja Rumeenias.

Süsteemaatilised kommunistide väljaastumised, röövsalkade organiseerimine, segaduste ja rahutuste külvamine nimetatud riikides — see ongi Nõukogude poliitiliste salaagentide ja palgaliste ülesanne.

Kuidas kohalikkude kommunistide tegevuse jaotus Vene piiririikides sündima peab, et ühel ajal ja väsimata ennast tunda anda, seda juhatab „kommintern“, — kus ja millal oma tegevust tugevamalt väljendada tuleb, kus sõjariistus välja astuda, ehk millal riigipöörde katset teha ja kuidas võimu oma kätte püüda võtta.

Nõukogude liidu tunnustamise tagajärjel Prantsusmaa poolt on sündinud ülalnimetatud riikides väike muudatus enamlaste tegevuses, kes üht efekti teise läbi kõvendada tahavad. Ajutiselt on tegevuse raskuspunkt edasi nihutatud, pöörates tähelepanu Balti sadamate peale ja et otsekohest moraalset ning materiaalist kasu saavutada, asutigi Tallinna valdamisele.

Peale Nõukogude liidu tunnustamist suuremate Euroopa riikide poolt ja lõpuks kõige kindlama enamluse vaenlase Prantsusmaa poolt, on asi lihtne: Nõukogud said enestele suurema kindluse ja otsustasid, et edaspidine Eesti sadamate eestlaste kätte jäämine oleks üleliigne kurjoosum Euroopa suhtes. Siin tahteti korrata manöövrit, mida paari aasta eest Kaukaasia riikide, eriti Gruusia vastu teostati. Tallinnas, nagu kindlasti plaanitati, puhkeb lahti revolutsioon, proletariaat organiseerib ajutise valitsuse ja palub abi Nõukogude Venelt; Nõukogude sõjaväed tungivad siis Eesti piiridesse, et aidata väljakuulutada ja maksma panna proletariaadi diktatuuri ja pärast „vabatahtlikult“ Eestit Nõukogude liidu külge liita.

Laeng aga lõhkes algastmel. Kavatsus ei õnnestanud, sest ta oli konarliselt plaanitatud ja nõrgalt väljatöötatud.

Põhjuseks võeti 149 Eesti kommunisti süüdimõistmine, kes avalikud Eesti äraandjad ja kes tahtsid ära müüa oma isamaad tema igavesele vaenlasele Venemaale. Teiseks põhjuseks oli Tomp'i mahalaskmine, kes julges teotada kohtus Eesti Vabariigi kõrgemat võimu ja riigi iseseisvuse üle hirvitada, mille suutsid kätte võita kõige paremad isamaalased oma verega.

Eestis ja ka Venemaal pandi toime protesti meelevaldusi. Meelevalduste algatajateks Venemaal olid samad „humanitaarse“ meelega „seltsimehed“, kes oma kätega „tshekades“ ja seinääres maha lasksid ja Neevas

ning meres ära uputasid sajadtuhanded oma enese kodumaalasi.

Peale eelmiste väljaastumiste Tallinnas, milliste sihiks oli „psüükiline ettevalmistus“ revolutsiooniks, asuti 1. detsembril sõjariistus tegevusele.

Plaanikindlalt tungiti kallale riigi- ja sõjaväeasutustele ja seltskonna päralt olevatele objektidele.

Relvastatud ja sõjaväeliselt organiseeritud banded, arvestades massi toetusega, ning segadusega valitsevates ringkondades ja sõjaväes, tegutsesid avalikult ja julgelt.

Ettevõtte aga ei õnnestanud. Massid jäid õige demokraatliku valitsuse poole, kuna sõjavägi otsustavalt ja energiliselt riigi ja isamaa iseseisvuse eest välja astus.

See näitab, et Eesti, vaatamata majandusliku kitsikuse, väikese maa-ala ja elanikkude vähese arvu peale, on tugev riiklik organisatsioon ja võimas vastu panema sisemistele ja välimistele kallaletungimistele.

Eesti armee on kuulsalt läbi teinud eksami oma karastuses ja distsipliinis, ja mis kõige tähtsam — kohuse ja isamaalsuse tundes.

Kuid vaatamata seisukorra peremeheks jäämise ja sõjariistus väljaastumise juurtega hävitamise peale, peab põhjalikult jälgima nähtusi, mis teistel oludel Eestit iseseisvuse kaotamisele oleksid võinud viia.

Nagu juba eelpool tähendasime, on enamlaste tegevus Eestis üldiseks nende pealetungimise väljendamiseks piiririikide vastu.

Käesoleval silmapilgul, peale Nõukogude Vene diplomaatilist võitu (de jure tunnustamist), valiti Eesti esimeseks tule alla sellepärast, et siin kõige nõrgema vastupaneku peale loodeti ja selleks, et Eesti sadamaid kätte saada.

On arvestatud tõenäolikkult ka veel sellega, et peale tunnustamise saamist Prantsusmaa poolt, peale tehtud vastastikuseid lubadusi, ja tänu Ameerika ja Inglismaa koostöötamise algusele, — Prantsusmaa teostatud faktiga kergesti leppima saab.

Kui Euroopa suurriigid ja Ameerika tegelikult Gruusia, Aserbeidshani, Armeeniat, Buhara, Hiiva jne. iseseisvuse hävitamise vastu kaitseks üles ei astunud, kui 1920 a. enamlaste kallaletungimise puhul Poolale mitte keegi, peale Prantsusmaa, välja ei astunud, — kes siis, nagu enamlased arvasid, Eestigi kaitseks välja astub?

Sellepärast on ebaõnnestanud riigipöörde katse Eestis tõsiseks hoiatuseks Balti- ja Mustamere vahel asuvatele riikidele.

Kui nüüd kommunistiline väljaastumine Eestis edaspidiseid tagajärgi ei osutanud ei Eesti, kui ka teiste tema lähemate naabrite suhtes, kui Nõukogude liidu sõjariistus inter-

ventsioon tagajärjetuks jäi, — siis sündis see ainult selle tõttu, et seisukord 2-he tunni jook-sul peastatud oli ja et vististi juba varemalt organiseeritud „revolutsiooniline valitsus“ ei jõudnud nõukogude abi välja kutsuda.

Kuid sellega pole veel lõppenud enamlaste edaspidine tegevus, mida ette valmistatakse paremini ja suurema jõudude koondamisega ja mitte ainult Eesti maa-alal. Läti on nõuko-gudele samuti tarvilik ligipeasuks Balti merele. See on samuti väikese arvu elanikkudega riik ja mitte suure maa-alaga.

Kuigi esimene laeng, mis Eestile määratud, luhta läks, kuigi nõukogud endid kompromiteerisid Jugo-Slaavias, kus, nagu tele-grammid teatavad, avalikuks on tehtud plaa-nikindel pörandaalune tegevus, mille sihiks oli 1925 a. jaanuarikuu lõpul välja kutsuda kommunistlist ülesastumist, — ei jää kommu-nistline tegevus Eesti, Läti, Soome, Poola ja Rumeenia vastu mitte peatuma, sest enam-luse võidulepeasemine neis riikides oleks Euroo-pa revolutsiooni esimeseks sammuks.

Selgitustöö tarvidusest meie sõjaväes.

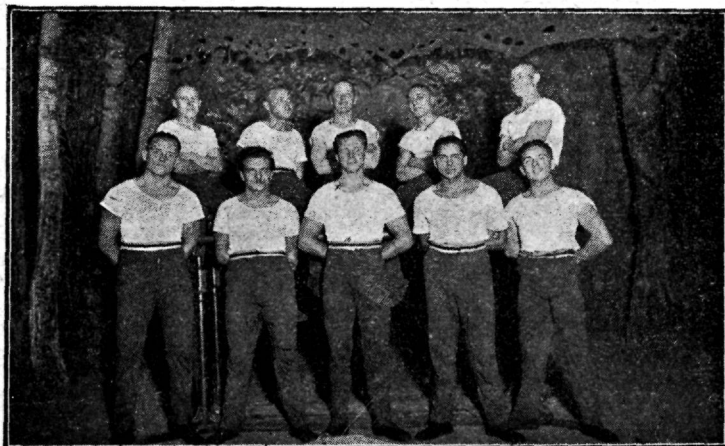
1. detsembri mässukatses on nii ajakirjanduses, kui ka seltskonnas tuntavalt tõstnud huvi ja sel-gitanud riiklise kihutustöö tarvidust, milline tege-vusala meil senini niihästi kui täiesti puudus. Artiklis „Tegelikule rahvuslik — riiklisele kihutus-tööle“ kirjutab „Päevaleht“:

„Kõnelesime siin kõige pealt meie hariduslik-kude organisatsioonide tööst, läksime meelega mõõda koolidest, kus see kõik samuti mõistetav, peame aga ütlema paar sõna veel ühest tähtsast asutusest — sõjaväest. Siit käib kogu meie mees-sugu läbi, see on meie enesekaitse kool, seni küll ainult sõjariistus enesekaitse kool — see peab aga saama ka meie sisemise rahvusliku enesekaitse ja teadvuse kooliks. Siin peab hakatama palju suure-ma intensiivsusega ja järjekindlusega tegema rah-vuslikku kihutustööd, kui seni. Siin on võimalu-sed head, mehed on koos, on tarvis ainult tööle asuda. Tean Tartus seni korraldatud sarnaseid loenguid, sõdurid võtavad neist huviga osa. Kuid see on ainult juhuslik. Seda peaks aga tehtama süstemaatilisel, võetama seks aega ja tehtama need loengud sama sunduslikeks nagu muugi õppus. Kes vähegi mõtleb, saab aru, et see on sama tar-vilik, kui reaõppus, sest mitte ainult tehnilisest oskusest, vaid ka meeleolust ja meelsusest oleneb sõjaväe jõud. Mõeldagu ainult 1. detsembri sünd-musi — kui siis sõdurid oleksid lõõnud kahtlema! Seepärast peab leitama seks aega ja võimalust, riigikogu peaks ttingimata eelseisva eelarve haruta-misel seks lubama tarviliku rahagi. See tooks

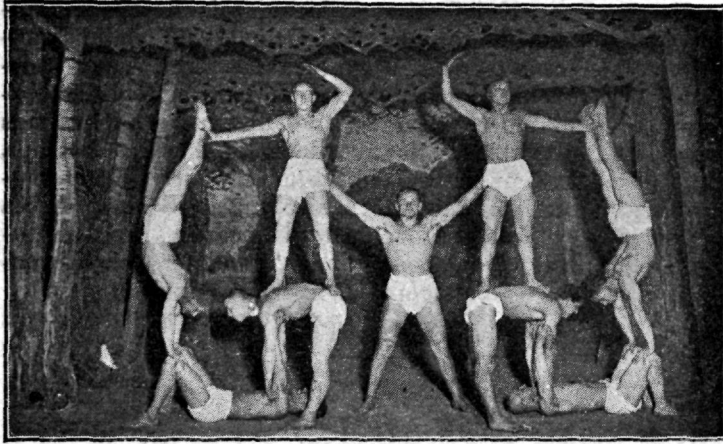
õhku apaatiliseks minna tükki-kivasse kasarmuella, selle töö vili läheks kogu rahvasse laiali ühes sel-les koolis käinud meestega ja võtaks kasarmus kui ka rahvas pinna ära kommunistlikult ässituselt. Sõjaväelased peaksid edasi ka omavahel valitse-vat distsipliini revideerima. On küllalt vana Vene hapatist veel ühes ja teises asjas, nagu tihti kuul-davaletulevad vene kõnekäänud, oskusõnad ja muud ütelsed, mis kui mitte muud, siis mittesobivad tunduvad just meie kaitseväelaste juures, kes meie rahvast enne kõike just teatud poolt kaitsma peavad. Ka selles asjas peaks järjekindlusega maksma pandama rahvuslik põhimõte.

Vahest mõni leiab, et mõni siin soovitatud võte „puhta teadusega“ pole kooskõlas. See ei tohiks meid kahtlema panna, vastasel korral või-vad ühel päeval need ilusad ja puhtad põhimõt-ted olla pea peale pööratud, kõik teadused maha maetud ja meie kallal tehakse, kas tahame või mitte, ikkagi kihutustööd, kuid siis juba „revolutsioonilist“, õpetatakse kodusõda pidama jne. Kui tahame küsida ja hinnata oma vabadust, peame käima tegeliku elu nõuete järgi. Et rahvuslik kihutustöö kannab vilja, seda näitab asjaolu, mida võidakse Venemaal kihutusega korda saata. Rah-vuslik ja riiklik kihutustöö on sama tarviline positiivne abinõu nagu politsei tegevus, kohus ja sõjavägi seda on negatiivselt. Mõtelgu seda selts-kond, meie rahvarhitudustöö tegijad ja ka need, kelle käes on meie eelarve määrata“.

Allohvitseride õpe-pataljoni kasvandik-kude lõpupidu 19. ja 20. dets. 1. a.

Võimlejate üldpilt.

*Allohviteride õpepataljoni kasvandikkude lõpupidu
19. ja 20. detsembril l. a*

=====
Püramiid.

KAITSEVÄE ELU.

Allohviteride õpepataljoni kasvandikkude lõpupidu 19. ja 20. dets. 1924 a. Tallinna garnisoni „Sõdurite Kodu“ ruumides.

Noorte juhtide lõpupidustust austas oma tulekuga Vägede ülemjuhataja ühes abikaasa ja pojaga.

Ilmunud oli ka Tallinna garnisoni ülem kindral Unt, Sv. üh. õpeasutuste ülem kolonel Rink ja palju teisi kõrgemaid sõjaväelasi oma perekonna liikmetega. Kutsutud külaliste hulgas oli ka palju seltskonna tegelasi.

Pidustusest võtsid osa Õpepataljoni ohvitserkond ja üleajateenijate pere terves koosseisus ühes oma perekondadega, ning kasvandikud ühes nende poolt kutsutud külalistega.

Pidu algas Kindralstaabi kursuse major Jaakson'i kõnega: „Meelelahutus karastab vaimu“.

Julged, isamaalis-rahvusliste pärlitega kaunistatud sõnad kõlavad üle avara saali, tungides tähelepanelikult kuulajate noorte jao-juhtide südamesse.

Hoogne kõne elustab noortes juhtides isamaalisi tundeid ja vaba rahvuslise iseolemise vaimu.

Igäüks tunneb ennast rahvana, kypse sõjamehena, kes hädaohlikul silmapilgul valmis

ohvriks tooma oma elu rahva hea käekäigu ja rahvuslise iseolemise altarile. . .

Peale kõne järgnes otsekohe eeskava.

Esimesena kanti ette õpilaste grupi poolt võimlemisnumbrid kangil ja roobaspuul, mitmesugused püramiidid ju lõpuks müstilised kujutused, mida publikum rahuldustundega pealt vaatas.

Tuli eesriide tagant Toots „Kentuki lõvi“ („pr. Möller), kes „päevasündmuste valdkonnas“ pikema kõne pidas, mille publikumi heastidamised naerupuhangud heaks kiitsid.

Tootsi kõnele järgnes 3-me vaatusline naljamäng „Mees kolme naisega“, mis Rahvateaatri trupi poolt h-ra Pinna juhatusel eduga ette kanti.

Peale eeskava järgnes tants sõjaväe orkestri saatel, mis kella 3-me ajal kojukäsitava marshi helide saatel lõppes.

Pidu ajal vahejuhtumisi ei olnud, mis tunnistuseks sõduri enesevalitsemise kultuurist ja seltskondlise kasvatuse kõrgest astmest Allohviteride õpepataljonis. A. L.

Raamat-teated.

Admiral Sir Reginald Bacon, K. C. B., K. C. V. O., DSO. The Jutland Schandal. London, Hutchinson & co. Hind 5 shillingit.

Jutlandi skandaal — nii nimetatakse seda raamatut, mis valab täiesti uut valgust ilmasõja ainsa suurema merelahingu peale. Kritiseeritakse teravalt seda lahingut ja kõrgemaid ohvitseri, kes olid vastutavad tema edu eest. Autor annab küllaliselt elementaarseid seletusi mitmesuguste laevatüüpide tegevuse ja üldse mere taktika kohta, nii et kirjeldus on arusaadav ka mere taktikat mittetundjatele.

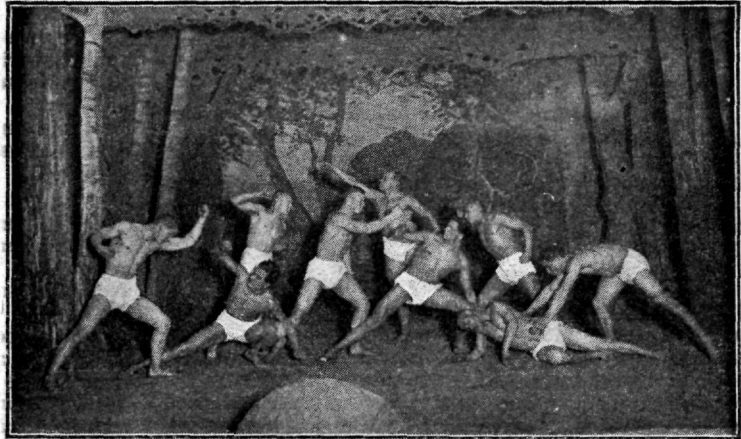
Colonel Culman. Stratégie. Paris, Lavanzelle, 1924. Hind 25 franki.

Parim ja ainus uueaja nõuetele vastav strateegia käsiraamat prantsuskeelses sõjakirjanduses. Selles raamatus vaatleb autor strateegiliste manöövrite eesmäärke, abinõusid ja vorme Napoleoni ajal (1805, 1806 ja 1812 a. sõjakäigud) ja ilmasõja ajal (Saksamaa esialgne manööver). Peatükis, mis pühendatud tuleviku sõja arvatavatele vormidele, näidatakse, milliseks võib kujuneda strateegia uute abinõude tõttu, nagu raudteede võrgud, automobiilid, lennukid j. n. e. Teises peatükis käsitatakse suhteid fortifikatsiooni ja suureulatusliste manöövrite vahel. Sellele puht-strateegilisele osale lisab ta juurde huvitavad vaatlused rahulepingute ja Rahvasteliidu kohta. A. K.

Allohviteride õpepataljoni kasvan-
dikkude lõpupidu
19. ja 20. detsembril l. e.

Müstiline pilt.

Marschliederung und Fliegerwirkung. Auf Grund der Kriegserfahrungen von Waldemar Pfeifer, Hauptmann d. Res. a. D. 2. täielikult ümbertöötatud trükk. Berliin 1925. Kirjastus R. Eisenschmidt Berlin, N. W. 7, Dorotheenstrasse 60. Hind 3 mrk.

Seda küsimust on Saksa sõjaasjanduslises kirjanduses viimasel ajal mitu korda käsitatud. Raamatu autor astub siin välja teiste poolt esitatud nõudmise vastu, nagu tuleks diviisil rännaku jaoks mitut teed tarvitada. Ta väidab, et diviisi rinde laius liikumissõjas ja kaitsel 3—4 km. ja kallaletungil veel kitsam on. Kuid isegi läänes võib sarnasel laiusel äärmisel korral ainult ühe tee leida. Sellest järeldab autor, et ei jää muud lahendust peale selle, et diviisi peab marssimata ühel teel kolmes järgus, iga ühe vahe üks päevateekond. Sellega on terve diviisi lahingusse saatmiseks vähemalt kolm päeva tarvis. Kahtlemata kannatab autori järeldus ühekülguse all ja väitega, et diviisi rinne nii kitsas oleks, ei saa kuidagi leppida.

Lendurite hädaohtu ei tohi kunagi liig tähtsusetaks lugeda, aga kui autor siin ettepaneku teeb, et diviisi rännakkolonnis iga sõiduriista vahe 100 m, peaks olema, siis on see kahtlemata liialdus. Siis oleks ju diviisi rännakkolonni pikkus 160 kilomeetrit! Üldse on autoril kalduvus kõikide tehniliste võitlusabinõude mõju liig kõrgelt hinnata ja teeb sellest rännakkorra ja hargnemise kohta liig kategoorilised järeldused, mis tegelikult läbiviimatud. Kuid siiski on see huvitav ja lugemisevääriline raamat.

Taktische Verwendung der Maschinengewehre. Auf Grund von Kriegserfahrungen bearbeitet von K. Adaridi, ehemaligen Kaiserlich Russ. Generalleutnant. 17 pildiga, R. Eisenschmidt kirjastus, 1925, Berlin, N. W. 7, Dorotheenstrasse 60. Hind Mrk. 250.

Raamat on huvitav, kui endise Vene kindrali töö, kes suur asjatundja omal alal. Iseäranis palju on toodud praktilisi näiteid Vene-Jaapani ja ilmasõjast, kus juures Prantsuse sõjaasjanduslises kirjandusest rikkalikult seni vaevalt tuntud andmeid toodud. Autori lõpukokkuvõtteid on järgmised: „Kui suur kuulipilduja mõju ka ei oleks, ikkagi ei ole nad kõige tähtsamad, vaid seda on tema juures tegutsev meeskond“. . . . „Tänapäev on inimene samutigi samal määral lahingu kõige tähtsamaks faktoriks jäänud, nagu ta seda oli varem“. . . . „Ilma osava juhtimiseta ja põhjalikult ettevalmistatud meeskonnata on ka kõige parem relv väertusetu“. Sellega on juhitud tähelepanu hädaohu peale, mis praegu katlemata olemas, nimelt, et tehnika arenemisega võitleja moraalne kasvatus hooletusesse kipub jääma.

Annuaire Militaire. Première année, 2 édition. Société des Nations. Renseignements généraux et statistiques sur les armements terrestres, naval et aériens.

See 889 lehekülge suur sõjaväeline aastaraamat 1924 a. jaoks on välja antud Rahvasteliidu poolt Genfis septembri kuul 1924 a. ja sisaldab statistilisi ja üldiseid andmeid 32 riigi sõjaväe ja relvastuse kohta. A. K.

Sõja- ja meriväelised teated välisriikidest.

Prantsusmaa.

5.000 jalgväe ohvitseri ähvardab teenistusest vabastamine koosseisude kitsendamise puhul, mis tingitud sotsialistide ettepanekust — vähendada 1925 a. eelarvet koosseisude arvel 20.000.000 frangi võrra. See ettepanek oli läinud aasta lõpul saadikutekojas arutusel ja pandi hääletamisele, kus 302 häält poolt ja 267 vastu sai, ning seega vastu võetaks tunnustati, hoolimata sõjaministri ja eelarve komisjoni esimehe ägedast vastuseisemisest.

Nimetatud summa vähendamine selle ettepaneku järele olla võimalik ainult siis, kui jalgväes ohvitseride ja sõdurite praegune arv 1914 a. arvudega ühesuuruseks viiakse.

Selle sammu vastu on sõjaministeerium protesti märgukirja esitanud, milles näidatakse, et jalgväe ohvitseride korpus olla kaitstud 1854 a. seadusega kinnitatud põhikirjaga, mille järele ohvitseride kohad sõjaväes kestvad on ja et nende seisukorda ei saa muuta eelarve korras. Märgukirjas lisatakse

juure, et sõjaminister kavatseb palkade osas eelarve kinnitamist nõuda ikkagi esitatud suuruses.
J. A.—n.

Inglismaa.

Gaasikaitse kursustel Portoni gaasi-kaitsejaamas algab õpetus neile ohvitseridele ja allohvitseridele, kes rügemendi instruktoriteks õppida soovivad, 12. jaanuaril ja kestab 31. jaanuarini. Järgmised samasugused kursused algavad 9-dal veebruaril, kestes kuni 28. veebruarini ja 8. märtsist kuni 27. märtsini.

Kehalise kasvatuse kursused.

Kehalise kasvatuse ja karastuse kursused meriväe ohvitseridele, kes soovivad selle ala peale spetsialiseeruda, koosnevad kahest lühikeseajalisest — 2 kuulisest kursusest, nagu uuem käsukiri meriväele teatab. Ohvitseridest, kes kursused läbi teevad, valitakse kohasemad välja ja saadetakse pikaajalisema kursuse peale, mis 4 kuud kestab. Lühikeseajaliste kursuste lõpetamisel määratakse pikaajalistele kursustele väljavalitud ohvitserid ajutiselt umbes 5 kuuks mõne sõjalaeva peale kuni kursuste alguseni. Lühikeseajalised kursused algavad 8. jaanuaril 1925 a., kestes 6. märtsini ja 5. märtsil kuni 1. maini. Pikaajalised kursused peetakse ära augustist kuni detsembrini.

Joogivee puhtuse nõudmine sõjalaevastikus.

Asjaomaste isikute tähelepanu juhitakse määruste peale „Erilises käsukirjas sõjalaevastikule“, milles kindlasti nõutakse, et Kuninglikus laevastikus kõikidel laevadel täiesti puhas joogivesi olgu. Kästakse tarvitusele võtta kõik ettevaatuse abinõud vee halvaks minemise ärahoidmiseks — veereservuaaride sisemiste seinte värviga või mõne teise vastava ollusega katmise, sisemuse puhastamise, veega täitmise, vee alalhoidmise ja ka väljaandmise tegevuse juures. Selles suunas on mitmed määrused käsitamiseks välja antud. Teised määrused on väljaantud sõjalaevastiku veevarustuse laevadele juhtnõuudeks. Enne kui asutakse mingisuguse laeva ruumi tarvitamisele joogivee tagavara alalhoidmiseks, tulevad ruumi sisemised metallseinad ja teised osad puhtaks kraapida, ruum põhjalikult puhastada, seinad 2 korda tsemendi seguga pintsliga abil üle määrada ja 1 kord lubjata. Suurte laevade juures tuleb iga veeruim iga 6 kuu tagant põhjalikult puhastada ja väiksete laevade juures vähemalt ükskord iga 3 kuu tagant. Puhastamistöö peab meriväe arsti nõudmistele kohaselt teostatud saama. Veeruimi sisemuse puhastajate riideid peab enne veeruimi minemist desinfektseerima ja töö peab võimalust mööda vastavate meriväelaste poolt tehtud saama. Palgatud tööjõudu võib ainult äärmisel juhtumisel tarvitada.

Õhujõudude lennukite juhid.

Tegeva lennukiväe juhtide nimekirjas on 1.938 kvalifitseeritud ohvitseri ja õhuväe sõdurit ning 46 kvalifitseeritud ohvitser-vaatlejat. 274 ohvitseri ja õhuväe sõdurit õpivad lennukite juhtideks. Reservis on, nagu „Times“ teatab, 548 kvalifitseeritud ohvitseri — lennukite juhti ja 59 ohvitser-vaatlejat.

Kodusaarte õhukaitse.

Kodusaarte õhukaitse koosseisus on ettenähtud 52 õhueskadrilli; kuid praegusel ajal koosnevad kodukaitse õhujõud 18 regulaar-eskadrillist. See arv pidi aasta lõpuks 25 eskadrilli peale tõusma. Peale selle moodustatakse 13 erilist reservi ja abi-eskadrilli peaausjalikult territoriaal-alusel. Viimasest loodetakse aasta lõpuks 5-e eskadrilli moodustamisega lõpule jõuda, mis õhueskadrillide arvu lubatud 52 eskadrillist 30 peale tõstaks. Praegult formeeritud reguläär-eskadrillidest on umbes pooled kaitsevõitluse üksused, kuna teised pealetungi ja kaitse klassi kuuluvad. Mittereguläärsed eskadrillid koosnevad kõik peaausjalikult rasketüübilistest pommituslennukitest.

Kui senine edukäik õhukaitse korraldamise alal edasi kestab, siis tõuseb kodusaarte õhukaitse esimeseklassi lennukite arv kindlasti 350 peale. Kui kogu 39 reguläär-eskadrillide moodustamisega lõpule on jõutud, sisaldaksid need kokku 430 kuni 450 esimese klassi lennukit, kuna 13 mittereguläärsed üksused umbes 130 esimese klassi lennukit sisaldaksid, nagu asjatundjalt poolt „Times“ile“ teatatakse.

Itaalia.

Saadikute kojas võeti 1924 a. lõpul peaaegu ühel häälrel vastu sõjaväe ümberorganiseerimise seadus.

Selle seaduse vastuvõtmist soovitanud sõjaminister mõjuva kõnega, milles rõhutanud, et selle seaduse põhjal ümberorganiseerimine oleks ainult 35 aastat kestnud katsete teoks tegemine. Uut poleks selles muud midagi, kui ainult mõnede uute sõjagaaside katsed, mis teostatakse keemilise osakonna juhatusel.

Fashistlike miilitsa kohta ütelnud minister, et see temale ei allu, vaid seisvat väljaspool tema kontrollseerimise võimkonda. Tema sõjaministriks olemise ajal ei olla sõjaväest ühtki püssi ega padrunit fashistlikele miilitsale välja antud ja ennem olla tema valmis ametist tagasi astuma, kui et seda sündida laseks.

„Times“ arvab, et see sõjaväe ümberorganiseerimise seadus senatis, kuhu ta veel kinnitusele läheb, tormilisi laineid lööb, sest sõjaväeliste ekspertide arv, kes selle seaduse vastu vaenulised, olla senatis suurem, kui saadikutekojas.

Kohus.

Sõjaringkonna kohus oma istangul 15. jaan. 1925 a. arutas major Kromeli eesistumisel järgmisi süüteo asju:

1. Endist 1. diviisi staabi ülemat koloneli Viktor Liivak'it ja sama staabi endist majandusjaoskonna ülemat tagavaraväe r/m. Arved Gustavsoni' süüdistati järgmistes asjades:

1) kolonel Liivak'it nõrgas järelevalves majandusülema r/m. Gustavsoni tegevuse üle aja jooksul 21. juulist 1919 a. kuni 29. jaan. 1921 a., mille läbi võimaldas viimasele erasik N. Nemirovskilt

staabi jaoks ajutiseks tarvituseks võetud mõõbli kaotsiminna laskmist;

2) reservis olevat r/m. Gustavsoni selles, et tema diviisi staabi ülema korraldusel tähendatud mõõblit oma hoole alla vastu võttes, selle peale mingit akti ega nimekirja kokku ei seadnud ja seda väga hooletumalt hoidis, mille tagajärjel asjade osaline kaotsimine tekkis, mille koguväärtus kindlaks tegemata on, sest et puuduvad andmed, mis asjad saadud ja mis nimet kaduma on läinud.

Kohus leidis, et kolonel Liivak'i vastu tõstetud süüdistus ei ole tõestatud ja mõistis tema õigeks, kuna r/m. Gustavsoni süü hooletuses kohtus tões tamist leidis.

Kohus otsustas r/m. Gustavsonile selle väärteto eest karistuseks mõista 1 nädal kodanlist aresti ja riigile hooletuse läbi tekkinud kahju administratiivsel teel temalt sisse nõuda peale kahju suuruse kindlakstegemist.

II. Tagavaraväes olevat endist Kalevi maleva noor-allohvitseri Jaan Kuuskmanni süüdistati sel-

les, et tema sõja ajal 22. juunil 1919 a. meelega oma pahema käe püssikuuliga läbi laskis selle eesmärgiga, et sõjaväe teenistusest ja sõjategevusest jäädavalt pääseda, mille tagajärjel ta ka tõesti väeosast ära evakueeriti ja ravitsusele saadeti.

Kohus leidis J. Kuuskmanni süüdi olevat enesele meeeldi haava tekitamiseks, aga et ta seda oleks teinud sõjategevusest pääsemise eesmärgiga — ei saanud kohtus tõeks tehtud.

Kohus mõistis J. Kuuskmannile karistuseks selle väärteto eest 3 nädalat kodanlist aresti.

V. T.

AMETLIKUD TEATED.

Määratakse teenistusse: Noorem-leitnant Aleksander Veelmann, reservist — 1. jalgväe rügemendi, arvates 5. jaanuarist s. a.

Viiakse üle teenistusse: Meriväe noorem-leitnant Aleksander Vervald, Merijõudude staabist — 2. jalgväe rügemendi, arvates 1. jaanuarist s. a.
Sanitäär-kapten Gottfried Dunkel, Tallinna sõjaväe haigemajast — 5. jalgväe rügemendi, arvates 1. jaanuarist s. a.

Sanitäär-kapten Vilhelm Nei, 1. jalgväe rügemendist — Tallinna sõjaväe haigemajasse, arvates 1. jaanuarist s. s.

Arvatakse reservi teenistuse huvides: Leitnant Karl Riismann, 10. jalgväe rügemendist, arvates 15. jaanuarist s. a.

Viiakse üle sanitäär-kutseliiki: Reservi suurtükiväe noorem-leitnant Arthur-Robert Langer, Tartu ülikooli loomaarsti teaduskonna lõpetamise puhul, arvates 9. jaanuarist s. a.

Reservi jalgväe noorem-leitnant Arnolt Neumann, Tartu ülikooli loomaarsti teaduskonna lõpetamise puhul, arvates 9. jaanuarist s. a.

Arvatakse reservi: Sõjaväe ringkonna kohtust leitnant Ernst-Peeter-Friedrich Grünreich, arvates 5. jaanuarist s. a.

Vabariigi Valitsuse otsusega 12. jaan. s. a. arvatakse erusse terviselistel põhjustel vormi kandmise õigusega: Sõjaministri abi Kindralstaabi kindral-major Andres Larka, arvates 1. jaanuarist s. a.

Arvatakse erusse: Reservi leitnant Heinrich Sivers, vanaduse tõttu, arvates 1. jaanuarist s. a.

Vabariigi Valitsuse otsusega 16. detsembrist 1924 a. kustutakse Vabariigi ohvitseride nimekirjast kui riigikeelt mitte oskaja ja loetakse reameheks: Reservi leitnant Konstantin Kün, arvates 21. novembrist 1924 a.

Kustutakse emetnikkude nimekirjast ohvitseride teenistuslehtede läbivaatamise komisjoni otsusel: Reservi sõjaaegne ametnik Eduard Renter, arvates 11. detsembrist 1924 a.

Kustutakse ohvitseride nimekirjast: Kapten Jaan Kruus, 5. jalgväe rügemendist, kes 27. dets. 1924 a. surnud, arvates samast kuupäevast.

Noorem-leitnant Victor Jacobson, 10. jalgväe rügemendist, kes 22. detsembril surnud arvates samast kuupäevast.

Kustutakse farmatsöotide nimekirjast: Reservi proviisor Jüri Virumann, kes surnud 8. dets. 1924 a., arvates samast kuupäevast.

Kindralstaabi kindral-major A. Larka erusse mineku puhul.

Sõjaministri käsukiri.

Nr. 22.

1. jaanuaril s. a. lahkus nõrga tervise tõttu aktiivsest kaitseväeteenistusest ning läks erusse minu abi kindralstaabi kindral-major Andres Larka.

Pilku heites kindralstaabi kindral-major Andres Larka teenistuse peale kaitseväes, näeme, et Eesti rahvusliikude väeosade loomise ajal, kui suur puudus vanemaist ning vilnuist ohvitseridest tundus, ilmus tema, kui kõrgema haridusega ohvitser, ja hakkas vaimustusega tööle.

Tema peale pandi 1. Eesti suurtükiväe brigaadi formeerimine ning määrati ta ühtlasi sama brigaadi ülemaks. Raske oli neil ebakordsetel ning segastel aegadel rahvuslikku väeosa formeerida. Eesti

vaenlased katsusid igatpidi rahvusliikude väeosade koondamist takistada, kuid 1. Eesti suurtükiväe brigaad sai siiski, tänu võlgnes oma ülema tulise ning enesesalgava tööle, formeeritud.

Seal tabas meie kodumaad uus õnnetus: Saksa väed, tungides taganevate Vene enamlaste bandede kannul Balti maadele, okupeerisid Eesti.

Sel raskel silmapilgul kutsuti kindralstaabi kindral-major Andres Larka Päästekomitee poolt väljakuulutatud Eesti Vabariigi sõjaministriks.

Et okupeerijate ülivõim suur ja avalikult väljaastumine võimata oli, siis tuli esialgu vägivallaga leppida.

Sellega algas meie isamaale kurb ajajärk.

Ütle mata suure raskusega kogutud Eesti väeosad aeti laiali ja tegelasi kakati vangistama ning nende üle kohut mõistma. Igasugune Eesti rahvuslik liikumine keelati ära ja juhte ähvardati surmanuhtlusega, kuid selle peala vaatamata töötab kindralstaabi kindral-major Andres Larka ühes mõne meie agarama juhiga salaja ning kogub ja organiseerib Kaitseliitu, missugune asjaolu omakord võimaldas okupatsiooni lõpul kiiremat kaitseväge formeerimist ning ühes sellega ka sissetungiva vaenlase tagasitõrjumist.

26. novembril 1918 a. nimetatakse kindralstaabi kindral-major Andres Larka Peastaabi ülemaks, kuid juba 1. veebruaril 1919 a. jätab ta selle koha maha ja asub sõjaministri abi kohale, Väheste aja pärast pannakse temale veel tagavara vägede ülema, siis Tallinna garnisoni ülema ja sama aasta sügisel Sõjanõukogu liikme kohused peale.

Eduga ning väsimata töötas kindralstaabi kindral-major Andres Larka neil vastutusrikkastel kohtadel, istudes sagedasti ööd läbi üleval.

Ehk hiljem küll osa kohustusi teiste peale pandi, oli raske vaimukurnav töö tema tervise peale mõjunud.

Nagu kõigist ettetoodust näha, on kindralstaabi kindral-major Andres Larka omale jäädvustanud kustumata koha Eesti ajaloo, ning nii kaua, kui Eesti rahvas elab, ei unune tema teened meie kodumaa kasuks.

Nüüd, kindralstaabi kindral-major Andres Larka lahkumise puhul aktiivsest teenistusest erusse, soovin temale kaitseväge nimel kiiret paranemist ning loodan, et tema varvilisel korral jälle oma teadmisi ja jõudu kodumaa kasuks pühendama saab vastutusrikkastel kohtadel ning avaldan teenistuse nimel temale südamlikku ning sooja tänu ülesnäidatud suurte teenete eest meie kalli isamaa kasuks.

J. Soots

Kindralstaabi kindral-major,
Sõjaminister.

Sõjaministri käsukirjad.

Nr. 8.

Tallinnas, 9. jaanuaril 1925 a.

On juhtumisi ette tulnud, et mõned kompani ja pataljoni ülemad üleajateenijatele, kes administratiivkorras kaitseväeteenistusest vabastatud said, omal algatusel niisugused attestatsioonid ameti alal välja andsid, mis viimastele võimaldas teistes väeosades ja asutustes vabadele kohtadele kandideerida ning uuesti kaitseväge ridadele pääseda.

Sarnane teguviis tunnistuste väljaandjate, kui ka mõne väeosa ja asutuse ülema poolt, kes, nagu näha, allohvitseride kaadri komplekteerimise juures küllalt rõhku ei pane kandidaatide endise teenistuskäiguga tutvumise peale, halvab võitlust soovimata elemendi vastu kaitseväes ning on sellepärast täiesti lubamata.

Keelan ära igasuguste soovitude ja hinnangute väljaandmise kaitseväelastele peale atesteerimise

seadluses ettenähtud ametlise attestatsiooni ja nõuan, et väeosade ja asutuste ülemad üleajateenijate valimisel ainult viimasega arvestaks, täites selle juures tingimusteta minu käsukirja Nr. 1163 — 1920 aastast.

Nr. 20.

Tallinnas, 13. jaanuaril 1925 a.

Vabariigi Valitsuse otsusega 7. jaanuarist s. a. on annetatud kodanik Mikko Hänninen'ile Vabandussõjas ülesnäidatud iseäralise vahvuse eest Vabariigi Valitsuse määruse põhjal 29. aprillist 1920 a. (Riigi Teataja Nr. 79/80 — 1920 a.) autasuks tasuta maad normaal talu suuruses.

Õiendus: Riigisekretäri vhk. Nr. 2723 — 24 a. 8. I. s. a.

P. L III

Kindralstaabi Kindral-major,
Sõjaministri eest.

KROONIKA.

Vab. Valitsus on esitanud Riigikogule 16. dets. 1924 a. vastuvõetud tegeliku kaitseväeteenistuse võtmise ja sealt vabastamise seadluse muutmise eelnõu, mille järele seda seadlust kavatakse järgmiselt muuta:

§ 2. Kutsutute vastuvõtmine sünnib kolm korda aastas: 1) 15.—30. jaanuarini võetakse vastu need, kes sündinud enne 1. juulit 1904 a.; 2) 15.—25. märtsini — need, kes sündinud 1. juulit kuni 31. augustini 1904 a. ja 3) 15.—30. septembrini — need, kes sündinud peale 31. augusti 1904 a.

§ 3. Teenistusse ilmuma peavad; 1) jaanuaris vastuvõetud meeskodanikud, a) kes ratsaväkke, mereväkke või merekindlustesse määratud, — 1. veebruaril 1925 a., ja b) kõik teised — 5. aprillil 1925 a.; 2) märtsikuul vastuvõetud nooredmehed

— 5. aprillil 1925 a.; 3) septembrikuul vastuvõetud nooredmehed, a) kes mereväkke või merekindlustesse määratud, — 1. veebruaril 1926. ja b) kõik teised — 10. oktoobril 1925 a.

Teenistusaja alguseks loetakse teenistusse ilmumise päev.

Tähtajal mitteilmunuile loetakse teenistusaja algus järgmise kuu esimesest päevast pärast väeossa ilmumist.

Käesolev seadus hakkab maksma tema väljakuulutamise „Riigi Teatajas“.

— 1. detsembri kapitaal on seltskonna väerilise annetustest osavõtu tõttu tõusnud juba üle 9 miljoni marga.

Tartu vabastamise 6. aastapäeva pühitseti 14. skp. pidulikult ülikoolis ja kõigis koolides

seisis harilik õpetöö, hommikul korraldati neis päevakohased aktused, kust koos jumalateenistusele mindi, mida kõigis kirikutes peeti. Äritegevus ja kõik ametiasutused olid keskpäeval tunniks ajaks sulatud. Raekoja ja maakonnaavalitsuse ees mängisid kaitseväge orkestrid. Harilik paraad oli aga ära jäetud. Linn seisis lipuehtes.

— Samal päeval pühitses ka Riigikohus oma 5 aastast kestvust.

— „Kaja“ teatel on vabariigis 9652 pensioonisaajat, väljaarvatud väljateeninud kaitseväelased. Pensiooni summa ulatab käesoleval aastal üle 168 miljoni marga. Kõige suurem summa maksetavast pensionist kulub veneaegsete pensionäride peale.

— 11. skp. jõudis Eestisse rahvasteliidu peasekretäri abi hr. Avenol ühes sama liidu majandusosakonna juhatause liikme Lovendoy ja kolme asjatundjaga ja viibisid siin umbes nädalapäevad meie majanduslise seisukorraga tutvumise otstarbel. Rahvasteliidu delegaatidel olid meie riigi, poliitika ja seltskonnategelastega informatsiooni saamise otstarbel mitmed kokkusaamised. Eestist lahkusid nad heade muljetega.

— 13. jaanuaril esitasid omad volitused Riigivanemale Leedu saadik Aukstuolis ja Vene (S.S.S.R.) saadik Petrovski.

— Käesoleva aasta jooksul tuleb Eestil tasuda mitmesuguseid rahvusvahelisi maksusid üldse 7.475.000 marka. — Eesti kodanikkude võõrsilt kodutoomiseks on ettenähtud 2.450.000 marka.

Meie detsembrikuu väliskaubanduse bilans on aktiivne umbes 300.000.000 marga suuruses.

— Loengud Tallinna garnisoni „Sõdurite Kodus“: 16. jaan. kolonel Simon — „Sõjakunsti ajalugu“, major Martin — „Nõukogude liidu S. S. S. R. sõja ettevalmistused“, 23. jaan. Dr. Grünvald — „koduloomade tähtsus meil ja lõunamaal“, 26. jaan. kolonel Simon — „Propaganda sõjaväes ja selle tagajärjed“, 30. jaan. Dr. Grünvald — „Meie igapäevane leib“.

— 16. jaan. algas Helsingis Balti riikide — Eesti, Läti ja Poola järjekorraline konverents, millest kõik nimetatud maade välisministrid osa võtsid. Meie saatkonda kuulusid peale välisministri Pusta — Helsingi saadik Hellat ja välisminist. administratiiv osakonna juhataja Markus. Konverentsi töö tulemused on resolutsioon üldpoliitilistes küsimustes ja ühel healele vastuvõetud ja allakirjutatud vahekohtu- ning lepituskonventsioonid.

— 1. dets. sündmuste ajal vahvust ning hoolust ülesnäidanud raudteelastele on kavatsus autasu anda. Saajateks oleksid: vanem remonditööline Madis Kuuskmann, tööline Rudolf Lass, teemeister Peeter Kristelstein, remonditöölised Ed. Lomp ja Gustav Siider, telefonipreili Herta Allas, telegrafist Gottlieb Sillam, teemeister Madis Mägi, remonditööline Priidik Raudberg ja Tallinna jaama korrapidaja Aleksander Palm.

— Eesti 446,7 miljoniline võlg Britile tuleb saavutatud kokkuleppe põhjal tasumisele 15 aasta kestvusel. Laenu protsent alandati 5 peale.

— Raadioseadus on välja töötatud. Senini on üle 100 loa väljaantud. O. K.

Ajakiri

„TULEV EESTI“.

Eesti karskusliidu ja Eesti eugeenika seltsi „Tõutervise“ ühine häälekandja.

Ilmub kord kuus.

Eelmainitud ajakiri ilmub 1925 a. jaanuarist peale sisuliselt mitmekesisemalt, kuna tõutervishoidu puutuv osa juure tuleb, rohkem rõhku pannakse lühemate teadete, väljavõtete jne. peale. Kõik, kes huvitatud Eesti rahva tõulisest tublidusest, rahva arvu tõusmise küsimusest kui ka kehalisest tervisest, peaks ajakirja tellima.

Nõudke proovinumbreid!

Tellimishind: aastas 300 mrk., pooles aastas 150 mrk.

Üksik nummer 25 mrk.

Kuulutuste hind: 1 lhk. 1000 mrk., 1/2 lhk., 500 mkr., 1/4 lhk. 255 mrk.

Aadress: Tartu, Jakobi tän. 8, telefon 404, postkast 68,

Austusega „Tulev Eesti“ toimetus.

Sport, loengud, piduõhtud.

T. G. „Sõdurite Kodu“ tegevus jaanuari kuus 1925 a.:

Laupäeval, 24. jaanuaril, kell 20—1.30, Vigastatud Sõjameeste Ühingu Tallinna osakonna poolt korraldatav pidu-õhtu.

Pühapäeval, 25. jaan., kell 20—1.30, Pioneer pataljoni poolt korraldatav sega eeskavaga pidu-õhtu.

Esmaspäeval, 26. jaan. kell 19—20, loeng: „Propaganda sõjaväes (kihutustöö) ja selle tagajärjed“ — Kol. Simon, sõjaministri vanem käskude-täitja Staabi ohvitser.

Teisipäeval, 27. jaan., kell 19—20.30, võimlemise õhtu.

Kesknädalal, 28. jaan., ohvitseride õppus.

Neljapäeval, 29. jaan., kell 19—20.30, võimlemise õhtu.

Reedel, 30. jaan., kell 19—20, loeng: „Meie igapäevane leib“. — Dr. Grünvald, Sõjakooli lektor. Kell 20—21.30, kino-etendus

Laupäeval, 31. jaan., kell 20—1, „Sõdurite Kodu“ poolt korraldatav kontsert- ja tantsuõhtu, sõjaväe orkestri saatel.

Märkus: Raamatute väljaandmine „Sõdurite Kodu“ raamatukogust on iga teisipäev ja reede kella 17—19 ja iga pühapäev kella 10—12.

Malenurk.

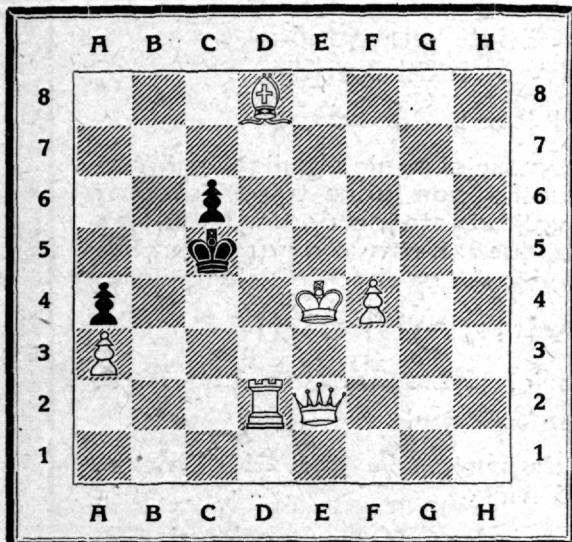
Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne № 7.

Kokkuseadnud M. Lansquenet.

(Võetud jõuluks 1924 ilmunud Alain C. Whites'i raamatust „Simple Two-Move Themes“).

Mustad.

Valged.

Valged: Ke4, Le2, Wd2, Od8, Ea3 ja f4.

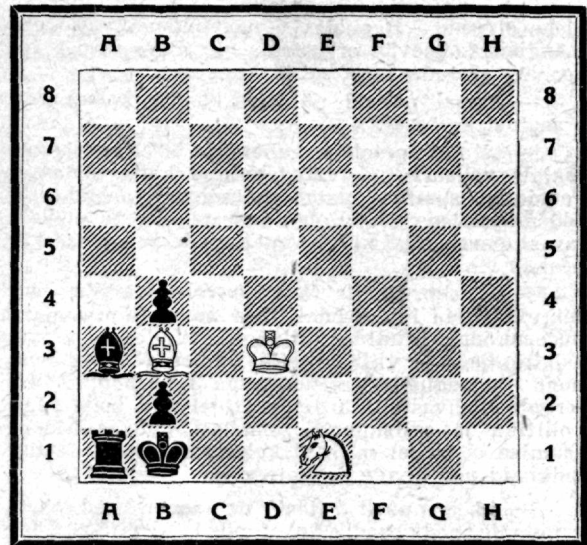
Mustad: Kc5, Ea4 ja c6.

Märkus: E = ettur = soldat.

Valged algavad ja annavad matt ka h e sammuga.

Lõpumäng № 3.

Kokkuseadnud dr. A. Galitzki.
Mustad.

Valged.

Valged: Kd3, Ob3, Re1.

Mustad: Kb1, Wa1, Oa3, Eb2 ja b4,

E = ettur = soldat.

Valged algavad ja võidavad.

Ülesande № 4 lahendus.

1. Lf2—d4, Kb1:c2,

2. Ld4—d3 annab matt.

1. (Lf2—d4), Kb1—a1,

2. Wc2:c1 annab matt.

1. (Lf2—d4), Oc1 ükskõik kuhu,

2. Ld4:b2 annab matt.

Õiged lahendused seatsid:

kapten P. Feofanov (Kalevi pataljon); kapten O. Muilas (Sv. ühend. õppeasut., ka ülesandele № 3); kap. A. Parts (I. Soomusrongide rügement, ka ülesannetele № 2 ja 3); major K. Grauen (Suurt. õppgrupp.); v. allohv. Antton Pugal (Pärnus); kapral J. Pokat (ka ülesandele № 3).

Ülesande № 3 on veel õieti lahendanud: G. Leets (Narvas).

Eesti maleseltsis leidis 8. skp. hra J. Tünni algatusel aset selle talve teine **ülesannete lahendus-turniir**. Lahendamiseks olid 4 probleemi määratud, nimelt 2 dr. Kljasi kahekäigulise ülesannet, 1 A. Weismanni kahekäiguline ja 1 A. Burmeisteri kolmekäiguline probleem. Auhinnaks oli A. Burmeisteri poolt antud 1 eksemplar tema kirjutatud raamatust „Schahmatnaja sadatsha“ (milles ka 120 autori kokkuseatud probleemi on). Kõige rohkem punkte said järgmised hrad.: Raudvere (6 punkti), Roshdestvenski (5 p.), Jõulu (4 p.), Karukäpp ja Kerup à 3 punkti. Hrad. Raudvere ja Roshdestvenski on juba endistel, A. Burmeisteri korraldatud ülesannete lahendus-turniiridel 1 eks. tema raamatust auhinnana saanud ja võtsid sellepärast turniirist ainult honoris causa osa. Nii sai kolmas auhinnakandja hra Jõulu nimetatud raamatu omanikuks.

Vastutav toimetaja: E. Limberg.

„Sõduri“ väljaanne.